

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kultuurhariduse osakond
kunstide ja tehnoloogia õpetaja

Gerly Rosenberg

**KUNSTIÕPETAJATE ARUSAAMAD NÜÜDISKUNSTIST JA SELLE
ÕPETAMISE VAJALIKKUSEST ÜLDHARIDUSKOOLI III KOOLIASTME
KUNSTITUNDIDES**

Magistritöö

Juhendajad: Piret Viirpalu, MA

Marvi Remmik, PhD

Viljandi 2020

SISUKORD

RESÜMEE.....	4
ABSTRACT.....	5
SISSEJUHATUS.....	7
1. NÜÜDISKUNST.....	10
1.1. Kunstist nüüdiskunstini.....	10
1.2. Arusaamad nüüdiskunstist ja kaasaegsest kunstist.....	11
1.3. Nüüdiskunst versus kaasaegne kunst.....	12
1.4. Nüüdiskunsti ja kaasaegse kunsti osatähtsus kunstiõpetuses.....	15
2. KUNSTI ÕPETAMINE ÜLDHARIDUSKOOLIS.....	18
2.1. Kunsti õpetamise eesmärgid.....	18
2.2. Kunstiõpetus õppekava osana.....	19
2.2.1. Õppetegevused kunstitundides.....	21
2.3. Nüüdiskunst õppekavas.....	22
2.4. Kunstiõpetaja roll kunsti õpetamisel.....	24
2.5. Koostöö kunstimuseumitega, näituste külastamine.....	26
2.6. Kunstiõpetajate koostöö kunstnikega.....	27
3. METOODIKA.....	30
3.1. Uurimusküsimuste väljaselgitamine.....	30
3.2. Valim.....	30
3.3. Andmete kogumine.....	32
3.4. Andmete analüüs.....	34
4. TULEMUSED.....	39
4.1. Õpetajate arusaam nüüdiskunstist.....	39
4.2. Nüüdiskunsti õpetamise osatähtsus III kooliastmes.....	43
4.3. Kunstiõpetajate kogemused nüüdiskunsti õpetamisega.....	49
5. ARUTELU.....	54

VIIDATUD ALLIKAD.....	57
LISAD.....	61
Lisa 1. Intervjuu kava.....	61
Lisa 2. Autorsuse kinnitus.....	63
Lisa 3. Lihtlitsents.....	64

RESÜMEE

Magistritöö eesmärgiks on välja selgitada kunstiõpetajate arusaamad nüüdiskunstist ja selle õpetamise vajalikkusest üldhariduskooli III kooliastme kunstitundides. Magistritöö uurimisprobleem on põhikooli kunstiõpetajate poolt nüüdiskunsti mitmeti mõistmine ja seetõttu selle vähene õpetamine põhikooli III kooliastme kunstitundides.

Käesoleva magistritöö uurimisprobleem tuleneb vastuolust, kus ühelt poolt on tänapäeva õpilane mõjutatud nüüdisaegsest kunstist, mis on juba liikunud linnaruumi ja nähtav ilma kunstigaleriis või muuseumis käimata, kuid neil puuduvad selle mõistmiseks vajalikud teadmised ja oskused. Teiselt poolt on koole, kus seda teemat eriti ei käsitleta, kuna õpetajad on ise ebakindlad ja neil puuduvad teadmised ja oskused nüüdiskunsti õpetamiseks. Selle uuringu käigus on võimalus leida lahendusi kunstiõppe parandamiseks üldhariduskoolides.

Magistritöö eesmärgiks on uurida nüüdiskunsti õpetamist põhikooli III kooliastmes. Töö empiirilises osas püüab magistritöö autor leida vastused kolmele uurimisküsimusele.

1. Millised on kunstiõpetajate arusaamad nüüdiskunstist?
2. Milline on nüüdiskunsti õpetamise osatähtsus üldhariduskooli III kooliastmes?
3. Kuidas ja millistel meetoditel kunstiõpetajad nüüdiskunsti õpetavad?

Käesoleva magistritöö uurimisküsimustele vastuste saamiseks viidi läbi empiiriline kvalitatiivne uurimus. Andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuudega III kooliastmes õpetavatel kunstiõpetajatelt. Intervjuu küsimuste koostamisel lähtuti uurimisküsimustest ja teemakohasest kirjandusest. Märksõnad: Nüüdiskunst, kaasaegne kunst, kunstiõpetus, III kooliaste

ABSTRACT

„Art Teachers Understandings of Contemporary Art and the Necessity of Teaching It in Art Classes of the Third School Level of a General Education School”

The aim of the master`s thesis is to find out the art teachers understandings of contemporary art and the necessity of teaching it in art classes of the third school level of a general education school.

The research problem of the master`s thesis is the basic understanding of contemporary art by the art teachers of basic school and therefore its lack of teaching in art classes at the third school level of basic school.

The research problem of this master`s thesis stems from the contradiction, where on the one hand the modern student is influenced by contemporary art, which has already moved into urban space and is visible without going to an art gallery or museum, but they lack the knowledge and skills to understand it. On the other hand, there are schools where this issue is not specifically addressed, as teachers themselves are insecure and lack the knowledge and skills to teach contemporary art.

In the course of this study, it is possible to find solutions to improve art education in comprehensive schools.

The aim of the master`s thesis is to study the teaching of contemporary art in the third school level of basic school. In the empirical part of the work, the answers to three research questions are sought.

1. What are the art teachers perceptions of contemporary art?
2. What is the role of teaching contemporary art in the third school level of a comprehensive school?
3. How and in what ways do art teachers teach contemporary art?

An empirical qualitative study was conducted to obtain answers to the reseatch questions of this master`s thesis. Data were collected through semi-structured interview with third-level art teachers who teach at the third school level. The interview questions were prepared based on research questions and relevant literature.

Keywords: Contemporary art, art education, third level.

SISSEJUHATUS

Tänapäeval on nüüdiskunsti väga aktuaalne teema. Sellest räägitakse palju. Üheltpoolt on tänapäeva õpilane mõjutatud nüüdiskunstist, mida me ei näe vaid kunstisaalides, vaid see on liikunud linnaruumi. Hästi palju infot tuleb meile sotsiaalsel viisil, alates sotsiaalmeediast ja reklaamidest. Teiselt poolt võib juhtuda, et õpilastel puuduvad selle mõistmiseks vajalikud teadmised ja oskused.

Tänapäeval on uued nõuded kunstiharidusele, kus on rõhk lisaks praktilistele ülesannetele ka kunstist arusaamisel ja selle üle arutamisel. Kunstiõpetaja peab õpilastele tutvustama nii kunstiajalugu, kui kaasaegset kunsti. Tulemuseks on see, et õpetajad õpetavad efektiivsemalt, kui nad vaatavad uuesti läbi oma arusaamad kunstiharidusest ja uuendavad oma õpetust vastavalt sellele. (Vahter 2016)

Põhikooli riiklikus õppekavas (2011) on tehtud muudatused ning nüüdiskunsti õpetamine on olulisel kohal. Kunstitund ei ole enam ainuüksi praktiline tegevus, ehk siis joonistamine ja maalimine, vaid olulisel kohal on ka analüüsimine, arutelud, avastamine, eksperimenteerimine ja näituste külastamine.

Võrreldes varasemaga pole õppekava oma olemuselt enam nii ettekirjutav. Õppekava paneb tugevama rõhu terviklikuma hariduse ideele ning toetab postmodernistliku kujutava kunsti ideid. Uurimine, avastamine, tõlgendamine ja kajastamine on olulised aspektid kujutava kunsti hariduses ning olulise osana õppekavas. (Vahter 2016)

Põhikooli lõpetanud õpilasel peaksid olema teadmised nüüdiskunsti mõistmiseks, oskus seda väärtustada, oskus eksperimenteerida uute meediumitega, mõista kunsti ja kultuuridevahelist suhtluskeelt, teadvustama nüüdiskunsti rolli ühiskonnas ja selle mitmekesisust ning oskust tegutseda ka virtuaalses kultuurikeskkonnas. (Põhikooli... 2011)

Töötan kahes erinevas põhikoolis ja lisaks tegutsen igapäevaselt ka huvikoolis. Olen kohtunud mitmete kunstiõpetajatega nii igapäevase töö käigus, kui ka ülikooliõpingutel ning üldhariduskoolides õppepraktiliselt olles. Kunstiõpetajatega vesteldes ning nende tundides tehtuid töid vaadeldes olen märganud seda, et nüüdiskunsti põhikooli III kooliastme kunstitundides õpetatakse harva või pigem mitte. Muret teeb ka kunstitundide vähesus, mistõttu aega mahukamate tööde tegemiseks napib. Oma töökogemusele tuginedes võin öelda, et tihtipeale ei ole kunstiõpetus ka kooli juhtkonna ega lapsevanemate prioriteetsemaks õppeaineks ning selle vajalikkuses kaheldakse.

Olen jõudnud arusaama juurde, et kuigi üldhariduskoolides toimub kunsti õpetamine riikliku õppekava alused, on siiski tundide kavandamine ja planeerimine iga konkreetse õpetaja enda teha ning sõltub tema oskustest, arusaamadest, tõekspidamistest ja eesmärkidest. Varem on Piret Paas oma magistritöös (2007) uuritud kunstiõpetuse õpetajate arusaamu kunstiõpetuse eesmärkidest ja sisust. Töös keskenduti ka õpetajate uskumustele, kunstiõpetuse mõjust õpilase arengule ning kunstialaste teadmiste rollist üldhariduses.

Magistritöö uurimisprobleem on kunstiõpetajate arusaamad nüüdiskunstist ja selle õpetamise vajalikkusest. Uurimisprobleem tuleneb sellest, et ei ole teada, millised on õpetajate arvamused nüüdiskunsti õpetamise vajalikkusest põhikooli III kooliastmes ning kui palju seda teemat käsitletakse. Lisaks tekitab segadust see, et tänapäeval on kasutusel mitu erinevat mõistet- nüüdiskunsti kohta võib öelda ka kaasaegne kunst. Kuid need ei ole sünonüümid, mida ekslikult arvatakse. Võin arvata, et minu töö uurimisprobleem on relevantne, kuna sellele vastuste leidmine toob kasu kunstioppe paremaks planeerimiseks.

Töös keskenduti kunstiopetajate arusaamadele kunstiopetuse tundide eesmärkidest ning nüüdiskunsti õpetamise osatähtsusest ja nüüdiskunsti tundide läbiviimise võimalustest üldhariduskooli III kooliastmes. Lisaks uuriti koolide võimalusi kunstinäituseid külastada, mis on tänapäeva kunstiopetuse oluline osa ning kunstiopetajate koostööd kunstnikega. Viimane annaks võimaluse tuua publik kunstile lähemale ning toetaks kunstiopetajaid selle aine õpetamisel. Seda teemat on varem uurinud Getter-Kadi Kaldma oma magistritöös (2016), mis kannab pealkirja „Tartu kunstnike ja kunstiopetajate ootused ja arvamused koostööle üldhariduskooli kunstihariduses”.

Käesolev uurimistöö annab vastused küsimustele mida nüüdiskunstiks või kaasaegseks kunstiks peetakse, on nad sünonüümid või kuidas neid periodiseeritakse? Kust algab nüüdiskunst ja mida tähendab kaasaegne kunst? Kas ja kuidas õpetajad nüüdiskunsti mõistavad, kui oluliseks selle õpetamist peavad ja kuidas seda tutvustavad ning õpetavad? Kui paljudes koolides on võimalused viia õpilasi kunstinaätustele või kutsuda kunstnikke kooli oma arenemisest ja loomingust rääkima? Kõige eelneva kohta teadasaamine pakkus töö autorile väga suurt huvi.

Tegemist on kvalitatiivse uurimistööga. Kasutatud on mugavusvalimit ja intervjuud on tehtud kunstiõpetajatega, kes olid kättesaadavad ja koostööst huvitatud. Koolide valiku kriteeriumiks oli, et tegemist oleks tavakooliga, mitte kunstikallakuga kooliga ning et see asuks väljaspool Tallinna ehk mis ei teeks tihedat koostööd kunstimuuseumitega. Õpetajate arusaamu nüüdiskunstist küsitleti poolstruktureeritud intervjuudega.

Käesolev uurimistöö koosneb eesti- ja ingliskeelsest resümeest, sissejuhatusest, teoreetilisest ülevaatest, metoodikast, tulemustest, arutelust, kasutatud kirjanduse loetelust ning lisadest.

Magistritöö eesmärgiks on uurida nüüdiskunsti õpetamist põhikooli III kooliastmes. Töö empiirilises osas püüab magistritöö autor leida vastused kolmele uurimisküsimustele.

1. Millised on kunstiõpetajate arusaamad nüüdiskunstist?
2. Milline on nüüdiskunsti õpetamise osatähtsus üldhariduskooli III kooliastmes?
3. Kuidas ja millistel meetoditel kunstiõpetajad nüüdiskunsti õpetavad?

Kuna Eestis on kunstiõpetajate arusaamu nüüdiskunstist ja selle õpetamise vajalikkusest vähe uuritud, siis antud uurimistöö võib aidata leida lahendusi õppekorralduse parandamiseks üldhariduskoolides ning ka riiklikusse õppekavasse muudatuste sisseviimiseks. Lisaks võib antud uurimistöö olla kasulikuks lugemiseks nii kunstiõpetajatele, kui seda õppivatele tudengitele, sest teiste õpetajate kogemustest saab õppida iseenda tööd paremini reflekteerima.

1. NÜÜDISKUNST

1.1. Kunstist nüüdiskunsti

Kunst on olnud ajast aega inimese põline kaaslane. Kõik rahvad nii minevikus kui meie ajal on püüdnud luua enda ümber ilu. Kunstiteoseid on imetletud ning nende loojaid austatud. Miski muu ei suuda edasi anda kogu seda maailma ilu oma rikkuses ja mitmekesisuses, kui seda teeb kunst. Ka ajalugu ja ammuseid aegu teame me tänu kunstile, sest kui nende muistsete inimeste keel ja kiri võivad olla kadunud, siis kunst on see, mis toob meile nende arusaamad heast ja ilusast ning pakub meile näha nende inimeste eluolu. Kunstiajalugu on inimkonna üllamaid saavutusi, mille väärtusi ei suuda kahandada ka aastatuhanded. Selleks, et õppida kunsti nautima, ei piisa vaid kunsti kohta lugemisest, vaid tuleb käia ka näitustel ja muuseumites, et vaadata kunstnike loomingut. (Viirand 1984)

Kunst on viimastel aastakümnetel jõudsalt muutunud, kunsti piirid on laienenud ning erinevad kunstiliigid omavahel põimunud. Alates 19.sajandi lõpust on kunstilugu hõlmanud kõikvõimalikke voole või „-isme”, milleks on näiteks impressionism, ekspressionism, dadaism, sürrealism, kontseptualism jne. Kui varem oli kunstis rõhuasetus esteetilisel kaalutlusel ja vormil, siis tänapäeval ei saa enam kunsti vaadates nii väita. Tänapäeva kunsti ülesanne ei ole enam olla pelgalt ilus, vaid kohati on see lausa inetu, sest tegeldakse inimese või ühiskonna valupunktidega. Sellest arusaamine oleneb sinu elukogemusest ning kõik, mida sa sellega seoses võid mõelda ja tunda, on õige. Praegune aeg on väga mitmekülgne ja paindlik ning just praegu on eluõigus kõigel, mis oma loomingus välja tuuakse. Kui kunstniku sõnum kedagi meist kõnetab, kas siis vaimustades või ärritades, on asi olnud esitamist väärt! (Laanemäe jt 2008)

Tänapäeval kõige enam eksponeeritud kunst tähendab tihtipeale just suuri mõõtmeid, šokki ja julget realismi, mis peegeldavad ühiskonna valupunkte või peegeldavad kunstniku eraelu. Ideede ja sõnadega mängivad kunstiteosed jõuavad avalikkuse ette sagedamini, kui tagasihoidlikud, ilu ja hingelisi väärtusi pakkuvad taiesed. Moes on kuulsuse staatus, enesetähtsustamine ning rikaste kollektsionääride nõudluste rahuldamine. Tänapäevane nüüdiskunst on meelelahutuse ja tarbimistegevusena väga laialt levinud. Moes on idee, mida juhib turg ning millele pakub lahenduse tehnoloogia. (Cumming 2005)

Nüüdiskunst on kunst, kus ei ole piire ning kunstnikel on võimalus mis iganes erinevatel viisidel oma ideid rakendada ning teostada. Nii nagu ka paljudel teistel aladel kasutatakse üha enam IT-lahendusi, nii ka siin. Nüüdisaegne kunstnik võib olla suurepärane fotograaf või videograaf.

1.2. Arusaamad nüüdiskunstist ja kaasaegsest kunstist

Vahel mõeldakse kunstinäitust vaadates, kas see on kunst? Ja õpetajad ei ole kindlad, et see mida nad õpetavad, on kunst. Selleks et õpetaja saaks õpetada kaasaegset kunsti, peab ta esmalt ise mõistma seda ning tunnistama selle olulisust. Kunstihariduse eesmärgid peaksid olema sellised, et iga õpilane saaks kunsti alal kirjaoskajaks, oskaks väärtustada kunsti, mõistaks mida ta näeb, oskaks enda ideid edastada pildi loomisel. (Ching 2015:95-110)

Igapäeva elus näeb üha enam nii tänavapildis kui ka muuseumites nüüdiskunsti, mis võib olla *performance*, video-ja fotokunsti või installatsioonide kujul. Kuid kuidas seda tõlgendatakse, on inimeste seas vägagi erinev. Kõik inimesed ei mõista seda, see võib tekitada segadust ja arusaamatusi ning nad ei pea seda millekski väärtuslikuks. Paljud arvavad, et nüüdiskunst on pigem labane, kuna meedia vahendusel on selline esmamulje jäänud. Ning süüvimata selle tegelikku olemusse, lüüakse pigem käega ja leitakse et see pole midagi väärt.

„Kui veel inimpõlv-kaks tagasi oli meil kunsti roll inimest „tõsta“, muuta hingeliselt rikkamaks, ilusamaks, paremaks, siis hinnati väga kunstiharidust ja laste võimalust kunstiga süvendatult tegeleda. Nüüd, kus kaasaegne kunst annab võimaluse elada kunsti kattevarjus kõige madalamaid tunde välja, näidata avalikult kõige varjatumat, ennenähtamatut, ei taha paljud inimesed uue kunstiga kokku puutuda.“ (Pöldre 2018) Mõistmaks, kui paljud õpetajad oma kunstitundides nüüdiskunsti õpetavad, on oluline uurida nende endi teadlikkust sellest ning seda, kuidas nad antud teemat õppetöös kasutavad. (sama 2018)

Kaasaegne kunst võib tekitada inimestes erinevaid tundeid ja arusaamu. Selle mitmekülgne ja mõnes mõttes keeruline olemus annab hea lähtepunkti erinevatele tegevustele. Inimesed reageerivad kaasaegsele kunstile erineval viisil. See võib neile tunduda kole või ilus, lõbus või rõhuv, kummaline või hoopis kordumatu. See võib vaatajat rünnata või hoopis sootuks vaikida. Kaasaegse kunsti kontseptuaalsus väärrib tähelepanu ja see on õppimise jaoks kindlasti väga oluline. (Venäläinen 2012)

Kaasaegne kunst on lai- siin tuleks õpilastele kindlasti tutvustada ka teooriat ja kunstiajalugu. Julgustada õpilasi nihutama piire tavapärasest kunstitegemisest kaugemale. (Ching 2015:102) Kaasaegne kunst võib esineda ükskõik millises vormis ja kasutada oma sõnumi edastamiseks mistahes vahendeid (Sobolev 2004).

Oluline on teha vahet kaasaegsel- ja nüüdiskunstil ning osata neid mõista. Kuid paraku pole kunstiteadlaste poolt paika pandud täpseid daatumeid millel algas see või teine. Seetõttu kasutatakse tihtipeale neid mõisteid sünonüümidenä.

1.3. Nüüdiskunst versus kaasaegne kunst

Kui süveneda mõistete “nüüdiskunst” ja “kaasaegne kunst” tähendusse, siis tihti arvatakse need olevat sünonüümid. Eesti Õigekeelsussõnaraamat (2018) annab *nüüdiskunsti* vasteks *nüüdisaegne, praegune, tänapäeva*. (ÕS 2018 *sub* nüüdiskunst) ning samas on *kaasaegse*

kunst vasteks *kellegagi või millegagi samaaegne*; ei soovita tähenduses: *tänapäevane, praegusaegne, nüüdisaegne, uueaegne*. (ÕS 2018 sub kaasaegne kunst)

Kunstiteadlane Marek Tamm (2013) eristab kahte võimalust „kaasaegset kunsti” käsitada – need on kronoloogiliselt või kontseptuaalselt. „Esimeses tähenduses viitab kaasaegne teatud ajaperioodile, meie kaasajale, seega tähendab kaasaegne kunst viimastel kümnenditel valminud kunstiloomet. Selline tähendus on aga paraku kaunis sisutühi, sest esiteks jäävad ebaselgeks „kaasaegse” ajalised piirid (ja ongi ilmekas, et mõned kaasaegse kunsti üldkäsitlused seavad alguspiiriks II maailmasõja lõpu, teised aga 1980. aasta vms), teiseks on aga kaunis keeruline koondada kogu viimaste kümnendite kirev kunstitegevus ühe nimetuse alla. Niisiis reserveeriksin kaasaegse kunsti kronoloogilise tähendusaspekti – kõik meie kaasajal sündiv kunst – pigem nimetusele „nüüdiskunst”, kasutades „kaasaegset kunsti” üksnes kontseptuaalses tähenduses. Kontseptuaalses plaanis ei iseloomusta kaasaegset kunsti mitte niivõrd selle ajaline mõõde (millal see on tehtud), vaid sisuline mõõde (mis on sellele iseloomulik)”, kirjutab ta. Tamm (2013) tõlgendab sõna „nüüdiskunst” vasteks inglise keeles „*art today*” ning „kaasaegne kunst” vasteks inglise keeles „*contemporary art*”.

“20. sajandi teise poole kaasaegset kunsti iseloomustab uute tehnikate ja võtete (foto, video, arvutid, installatsioon, performance jne) kasutamine, soov ületada kõikvõimalikke piire, orienteeritus sotsiaalsetele ja poliitilistele valupunktidele. Samas on kaasaegne kunst vaid osa nüüdiskunstist, sest tänapäeval tehakse endistviisi ka üsnagi traditsioonilises laadis kunsti.” (Vihterpal 2018)

Tasub tähele panna, et ka see kunst, millest kunstiajaloo räägitakse, on omal ajal olnud nüüdisaegne kunst. “Kunst on igas ajahetkes tihedalt seotud ajaga, selle aja ideoloogiate ja väärtushinnangutega”, ütleb Annely Köster. (Parijõgi 2017)

Oluline on mõista, et kaasaegne kunst algas pärast Teist Maailmasõda ning seda võib seostada erinevate „ism“-lõpuliste kunstisuundadega. Samas mujal maailmas kirjutatud artiklites käsitletakse põhiliselt sõnaühendit „*contemporary art*“. Õppekavas kasutatakse mõistet „nüüdiskunst“. Nüüdiskunst aga on see, mis on tänapäevane ja praegusel ajal

tehtud ja võib olla video, foto, installatsioon, *performance*. Nüüdiskunsti õpetamisel on tähtis roll, kuna kui õpilased on sellega tutvunud, on neil hilisemas elus seda ka lihtsam mõista.

Vaidlused kaasaegse kunsti üle jäävad juba 1990ndate esimesse poolde. Toona peeti mitmel pool maailmas- nii Prantsusmaal ja USAs, kui ka Eestis maha kirglikud debatil kaasaegse kunsti olemuse ja vajalikkuse üle. Prantsusmaal tuntakse neid debatte nimetuse all „kaasaegse kunsti riid» (*querelle de l'art contemporain*), millest võttis osa võrdlemisi lai avalikkus ning lisaks ka terve prantsuse intellektuaalide kaardivägi. Kuid sealt ei puudunud kaasaegse kunsti toetajad ning kokkuvõttes pole võimalik enam täpselt väita, kes toonastes debattides ikkagi peale jäi. (Tamm 2013)

Marek Tamme (2013) arvates on kaasaegse kunsti määratlemisel neli kriteeriumit ning oluline on mitme kriteeriumi koos kehtimine. Kaasaegset kunsti iseloomustavad:

1. uute meediumite aktiivne kaasamine – foto, video, arvuti, installatsioon, *performance* jt;
2. transgressiivsus – soov ületada ainelised, ideelised, esteetilised, eetilised piirid;
3. kohandav esteetika – viited varasemale loomingule, eelnenud kunstiteoste ulatuslik tsiteerimine ning mugandamine;
4. sotsiaalsus ja poliitilisus – orienteeritus ühiskondlikele valupunktidele ning soov tekitada diskussiooni või tuua esile erinevate vaatenurkade võimalused.

Nüüdiskunsti alla kuuluvad kontseptuaalne- ja visuaalkunst. Kontseptuaalse kunsti all on väga mitmekesine looming, millel pole kindlat stiili. Kontseptuaalsed kunstiteosed kujutavad tihtipeale kunstniku enda elu, suhteid, eluviise ja keskkonda, kus ta elab. Tavaliselt on teos vaatajat kaasa mõtlema kutsuv ning see võib olla väga erineva esteetilise viimistluse või materjali valikuga. Kontseptuaalses kunstis on esmatähtis idee ning sõltuvalt ideest võib teos olla installatsioon, film, foto, *performance*, maal või hoopis tekst. Sellise kunsti valmistamiseks võib sobida mistahes materjal või ese. Tulemus ei pea olema esteetiliselt nauditav. Tavaliselt on selle ülesandeks mingi sügavam idee või probleemi väljendamine. (Randmann-Mihkla s.a.)

1.4. Nüüdiskunsti ja kaasaegse kunsti osatähtsus kunstiõpetuses

“Miks on kunstiõpetuses oluline pöörata tähelepanu kaasaegsele kunstile?” sest “Igati aus on olla kohal ajas, kus parasjagu oled”, vastab Annely Köster enda küsitud küsimusele. Ta lisab, et õpilaste jaoks on teemad, millega nüüdiskunst tegeleb väga olulised tänapäeva teemad, mis peegeldavad nende elukogemusi ning millega on neil palju lihtsam luua inspireeriv suhe. (Parijõgi 2017)

On üldhariduskoole, kus kunstiõpetuse tundides nüüdiskunstiga ei tegelda, kuid teemakäsitlemise takistusteks ei ole tingimata õpetaja pühendamatus ja eelarvamused, vaid pigem aeg ja haridussüsteem, mis õpetaja tahtmist ja võimeid piirab. Et rääkida kaasaegsest- või nüüdiskunstist, peab ise tahtma ja jõudma olla kursis tänapäeva kunstis toimuvaga, käima kaasas muutuste ja uuendustega, olles ise õpilastele teerajajaks. (Soobi 2018)

Õpetada põhikoolis nüüdiskunsti, võib tähendada kunstiõpetajale üsna keerulist ülesannet, kuna selle kunsti tähendust peetakse mõnikord liiga labaseks, mõttetuks või hoopis šokeerivaks. Kunstiõpetajad, kellel on laiapõhised teadmised kaasaegsest kunstist ja kultuurist ning kellel on arusaamad seostest, mis ühendavad mineviku kunsti ja kaasaegset kunsti, suudavad seda põhikoolis ka paremini õpetada ja tegevusi planeerida. Kuid need õpetajad, kellel pole nüüdiskunstist laiapõhiseid teadmiseid, pigem väldivad selle õpetamist, asendades õppetunnid eale kohase ning soovitud tulemustele vastavate ülesannetega. (Ching 2015:95-97)

Küsimusele, miks on vaja õpetada kaasaegset kunsti, vastab Mari Sobolev (2004) järgmiselt: „Mitte sellepärast, et maalimine-joonistamine tuleks vanamoodsate nähtustena ära lõpetada ning tegeleda vaid millegi moodsamaga – ei, mitte sugugi. Me pürgime kõigis eluvaldkondades innovatsiooni poole. Koolis peetakse väga oluliseks tugevat keeleõpet, mis avab lastele euroväravad, samuti arvutiõpet, me juurutame ka majandusõpet ning püüame inimeseõpetuse kaudu avada tänapäevase sootsiumi väärtushinnanguid. Loogiliselt võttes võiks ju ka kunsti vallas veidigi tutvustada seda, mis toimub praegu ja ilmselt ka lähitulevikus.“

Kui keegi tahab saada edukaks kunstnikuks, siis oleks vaja kunstiõpetuse tundides õpilastele kaasaegset kunsti tutvustada/õpetada, mitte lõigata lapsel ära võimalust avastada, loovust rakendada, ise välja mõelda ja teostada erinevaid projekte. Tihtipeale maalitakse klassikalist natüürmorti, portreed või teemadel nagu näiteks „Minu koolivaheaeg“. Taolised žanrid ei vii tänases kunstimaailmas eduni. Enamik lapsi kindlasti ei saa kunstnikeks, kuid tutvustades neile kaasaegset kunsti, kasvatame neist kunstipublikut ikkagi. Hiljem, eri ametikohtadel toimetades, ei arva nad ehk siis kunstist enam nii halvasti nagu praegused võimulolijad. (Sobolev 2004)

Põhjus miks õpitakse rohkem just vanema perioodi kunsti on selles, et kõik nüüdisaja kunstiteosed- maalid, installatsioonid, etendused, ei ole niivõrd õnnestunud. Ja tihtipeale mõeldaksegi, et mitusada aastat tagasi osati kunsti teha ja just seda perioodi peab seetõttu õppima. Kuid ka siis tehti kunsti erineval tasemel, säilinud on sellest parim. Kunstiõpetaja ja kunstnik Triinu Järvis arvab et noored mõistaksid kaasaegset kunsti paremini, peavad nad selleks tööd tegema, ehk näitustel käima ja kunstitöid analüüsima. See nõuab samasugust vaimset pingutust nagu raamatute lugemine või teatrietendustel käimine. Kuid kui seda pidevalt harjutada, on ka loominguliste ülesannete teostamine hiljem endal palju lihtsam. Samas lisab koreograaf Mart Kongo, et ta muretseb pigem täiskasvanute pärast, kes kaasaegset kunsti halvustavad. Ta ütleb, et sellest arusaamine on sama keeruline kui mõista klassikat ja see nõuab oskusi. (Juurak 2017)

Õpetajatel ei tohiks olla õpilaste kontseptuaalsesse kunsti kaasamisega suuri raskusi, sest tavaliselt on selle kohta palju küsimusi, mis sarnanevad laste loomuliku uudishimuga. Siin kaovad piirid ja on näha, et mõnikord saab oma mässumeelset ja tavapäratut mõtlemist, mis muidu võib olla negatiivne, hoopis kunstitegemisele suunata. Ja tulemuseks võib olla äärmiselt võimas kogemus. (Ching 2015:100-101)

Nüüdisaegses kunstis mõõdetakse kogu inimeste loodut visuaalselt- selleks on fotod, filmid või näiteks massimeediasse paisatud reklaamid, mis võivad olla tehtud erinevatel eesmärkidel ja luua mitmesuguseid pilte või kujutisi. Need pildid võivad olla esteetiliselt nauditavad, tähtsad ajaloolised dokumendid või olulised infokandjad, aga ka vaatajaga manipuleerivad. Oskuslikult tehtud visuaalid võivad olla kõike seda korraga. Samuti on

oluline meid ümbritsev ruum ning esemed, mis meid iga päev mõjutavad. Õppides visuaalkultuuri saab õpilane oskuse seoste loomiseks pildilises ja ruumilises keskkonnas. Õpilane saab teadmiseid ja oskuseid kriitiliselt mõelda ja analüüsida pildimaailma ja ruumilist keskkonda. (Eesti Kunstiakadeemia 2017)

Tänapäeva keerulises maailmas on visuaalsete andmete mõistmine ja tõlkimine ülioluline. Oskus „visuaalset keelt” mõista, on õpitav ning tähtis roll on õpetajal, kes võimaldab õpilastel loominguliselt ja kriitiliselt mõelda. (Ching 2015:95)

Oluline on et õpilased saaksid nüüdiskunsti ülevaate juba põhikoolis, kuna see tegeleb tänapäeval oluliste teemadega, mida tuleks osata mõista. Põhikooli lõpetanu peaks teadma mis on fotokunst, videokunst, installatsioon või *performance*. Hea kui tal oleks ka praktiline kogemus sellest. Seega ei piisa vaid rääkimisest, piltide ja videode näitamisest. Õpilastele tuleb anda sellekohaseid ülesandeid, viia neid nüüdiskunsti näitustele ning võimaluse korral ka kunstnikega kohtuma.

2. KUNSTI ÕPETAMINE ÜLDHARIDUSKOOLIS

2.1. Kunsti õpetamise eesmärgid

Kunsti hariduse üldeesmärgiks peaks olema nii möödunud kunsti kui ka tänapäeva kunsti tutvustamine ning samas ka tee rajamine mõistmaks tuleviku kunsti. Kui vaadelda kunstiõpetuse üldhariduskooli eesmärke mõttelisel teljel, oleks justkui ühes telje otsas tulevased professionaalsed kunstiinimesed ja teises otsas minimaalse baasteadmiste paketiga tulevased kultuuritarbijad ning nende keskele jääksid tulevased loomeinimesed, kellele on kunstialased teadmised olnud kasulikuks täienduseks. Kuid kõikidel nendel õpilastel tänapäeval peaks olema võimalus loovuse arendamiseks kunsti kaudu, kuna seda saab hiljem rakendada oma igapäevaelus, huvialadega tegelemisel või erialal töötades. Seega peaks tänapäevane kunstiharidus andma elementaarsed arenguvõimalused kunstihuviga õpilastele ning samas olema huvitav ja kaasahaarav ka teistele, keda on pigem enamuses. (Allsalu s.a.)

Kunstitunnid ei ole enam pelgalt õpilase tehniliste oskuste kujundamise ja arendamise protsess. Kujutava kunsti hariduse üldeesmärgid on õpilaste juhendamine läbi mõistmise, milline roll on kunstil nende elus ja ühiskonnas ning et õpilane leiaks tee oma visuaalses keskkonnas. Põhikomponendid kujutava kunsti hariduses on lisaks praktiliste oskuste arendamisele ka kunsti analüüs, tõlgendamine, mõistmine ja väärtustamine. Seega on kunstihariduses oluline, et kunstiarutelud ja loomeprotsess oleksid omavahel tasakaalus. (Vahter 2016)

Kunstiõpetus on õppekavas olulisel kohal ning erinevad lähenemisviisid sellele ning kunstiõpetuse eesmärkidele kasutavad ka erinevaid põhjendusi selle vajalikkuses (Viirpalu s.a.). Kunstiõpetus on oluline õppeaine, mida tuleb väärtustada. Siin saadud teadmised ja

oskused on olulised hilisemas elus edukaks toimetulekuks. Riiklikus õppekavas on tal oluline osa.

2.2. Kunstiõpetus õppekava osana

Kunstiga tegelemine arendab õpilase positiivse minapildi kujunemist ning muudab nad enesekindlamaks. Lisaks annab kunsti õppimine õpilasele kogemuse ennast paremini tundma õppida ning ümbritseva maailmaga suhelda. (Paas 2007)

Põhikooli riiklikus õppekavas (2011) taotletakse õpilase kujunemist kultuuriliselt teadlikuks inimeseks, kes hindab kultuuritraditsioone, ühiskonna kultuurilist arengut, väärtustab kultuuripärandit ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, mõistab kultuuride mitmekesisust ja nüüdisaegse kultuuri sündmusi ning kes on kultuuriliselt salliv. (Allsalu s.a.)

Seal on kirjas, et 9. klassi lõpetajal peaksid olema järgnevad oskused:

- „analüüsib eri ajastute kunstiteoseid nii näitusel kui klassiruumis;
- mõistab nüüdiskunsti nähtuste laia teemade ringi ning väljendusvahendite mitmekesisust;
- rakendab loomisel, uurimisel ja kunsti ning visuaalkultuuri tarbimisel infokommunikatsiooni vahendeid;
- leiab teadlikult traditsioonilisi või uusi meediume kasutades erinevaid lahendusi, kuidas väljendada oma mõtteid ja teadmisi;
- arutleb visuaalkultuuri avaldumisvormide, sümbolite ja kultuuriliste märkide üle;
- hindab virtuaalset keskkonda eetilise ja turvalisuse seisukohast.” (Põhikooli... 2011)

Enamik kunsti haritlastest nõustub sellega, et kunsti õppekava peaks hõlbustama õpilase arengut kunsti tajumisel, tunnustamisel, hindamisel või lavastamisel. Need pädevused kajastuvad kunstihariduse riiklikes standardites ja kunsti õppekavade raamistikus. Paljud

kunstiedendajad on pakkunud välja alternatiive praegusele kunstihariduse praktiseerimisele, osad pooldavad multikultuurset õppekava, teised aga soovivad keskkonna tundlikku õppekava, interdistsiplinaarseid lähenemisviise või keskenduvad hoopis visuaalsele kunstile. (Adejumo 2015:6)

Kuid hoolimata headest kavatsustest jäävad kirjalikud õppekavad sageli lihtsalt dokumentideks ning me teame vähe, mida koolides tegelikult õpetatakse (Ching 2015:95-110).

Kunstiõpetuse eeldatav kasu on, et õpilased saaksid aru kunsti olemusest ja selle ülesannetest ühiskonnas, arendaksid kunsti loomise oskusi ja saaksid tähelepanelikumateks kunstivaatlejateks. Kuid olenemata nende eesmärkide olulisusest, tajuvad osad õpilased kunstiõpetuse tunde õppekavas vähem olulisena. (Adejumo 2015:6)

Ja mitte ainult õpilased ei taju seda vähem olulisena, vaid see tuleneb tihtipeale kodust vanematelt või kooli juhtkonna poolt, kus on paika pandud millised õppeained on prioriteetsemad.

Koolis on väga olulisel kohal keeleõpe, arvutiõpe ja majandusõpe, aga ka kunsti vallas oleks oluline õpilastele tutvustada seda mis toimub praegu ja ka lähitulevikus. Enamikust õpilastest kindlasti ei saa kunstnikke, kuid kui me seda üldse ei õpeta, lõikame ka neil, kellest võiks saada edukas kunstnik selle võimaluse ära. Ning kaasaegset kunsti tutvustades kasvatame me kõikidest neist õpilastest kunstipublikut ikkagi. Ükskõik, kelleks nad ka suurena ei saa, siis olles kunstialal teadlikum, mõistab ta seda paremini. Kui kunstiõpetuse maine tõuseks, oleks lootust ka selle aine mahu suurenemisele. Kaasaegse kunsti kehv tundmine ongi tingitud sellest, et kunsti ei hinnata ning seda õpetatakse liiga vähe. Oluliseks peetakse eesti keelt ja matemaatikat, mida õpetatakse koolis iga päev. (Sobolev 2004)

Õppekava on ülekoormatud ning seal ei olegi tänapäeva kultuuri tutvustavaid tunde, mis oleks ääretult vajalik. “Kunstihariduses alustatakse endiselt Vana-Egiptuse kunstist ja jõutakse heal juhul impressionismini- siis on tunnid otsas.” Nüüdiskunstini ei jõuta. (Juurak 2017) Samal arvamusel on ka Annely Köster (Parijõgi 2017). Oidsalu, Valtna, Vallsalu ja Aron pakuvad välja idee alustada kunsti õpetamist just tänapäeva kunstist,

minnes ajaloos tagasi mineviku kunsti suunal. Lisaks pakuvad nad välja, et nädala tunniplaanis võiks olla üks õppepäev, kus tehakse erinevaid projekte, käiakse teatris, muuseumides, kontsertidel ning erinevates töötubades. Kai Valtna lisab veel, et õppekavas on hierarhia paigast ära- prioriteedid on matemaatikal ja keelte õppimisel ning kõige lõpus on kunst. Ja kunstis on kõige tähtsamal kohal mineviku kunst ja alles kusagil lõpuosas on pisut (kui sedagi) kaasaegset kunsti. Kuid et tänapäeva maailma paremini mõista, oleks just seda viimast vaja õpetada. (Juurak 2017)

“Kui mõistad kunsti, mis on su ümber praegu ja tead miks see kunst on just niisugune, siis suudad ka mineviku kunstiga analooge ehitada”, ütleb Anneli Köster (Parijõgi 2017).

Õppekava on mahukas ja seal on kõike üsna palju. Kuid nüüdiskunsti õpetamisel on tähtis roll, kuna see annab õpilasele edaspidiseks vajalikud teadmised. Kunstiõpetajal tuleb olla loov, et kõik oluline oma tundides läbi töötada. Alati ei pea midagi füüsilisest teostama, tähtis on osata ka arutleda, oma arvamust avaldada, analüüsida jne.

2.2.1. Õpetegevused kunstitundides

Tänapäeval pole kunstitund pelgalt vaid praktiline joonistamine ja maalimine, vaid sisaldab endas palju enamat. See võib olla:

- analüüsimine- õpilase enda töö ja teiste loomingu seletamine kunstielementide ja printsiipide kaudu;
- arutlemine- kunstiloomingust või kunstiteostes vabas vormis rääkimine;
- avastamine- õpilasel peaks olema võimalus ise märgata, näha olukordade ja teadmiste uusi aspekte;
- eksperimenteerimine- õpilasele tuleks pakkuda võimalust katsetada erinevate töövahendite ja materjalidega ja anda talle võimalus ka ise tööülesande teostamise võimalusi valida;
- esitlemine- õpilane peaks saama kogemuse oma töö esitlemisel koos selgituste andmise kohta töö idee, teostuse ja lõpptulemuse kohta;

- ideede rakendamine- õpilasel peaks olema võimalus rakendada oma ideid talle sobival viisil;
- interpreteerimine- olukordade, protsesside ja kunstiteoste tõlgendamine;
- kavandamine- kunstiteose olulise osana enne tööle asumist on oskus oma töö kavandada;
- kirjeldamine- teosest rääkimine;
- kritiseerimine- oma tõekspidamistest ja arvamustest lähtuvalt teose arvustamine;
- loomine- tegevus, mille tulemuseks on auditiiivne, visuaalne või sõnaline teos;
- näituse organiseerimine- teoste eksponeerimine;
- planeerimine- tegevuse eesmärgistamine;
- reflekteerimine- protsessi, kokkuvõtte või tulemuste analüüsimine;
- teadmiste saamine- infootsingu fikseerimine;
- uurimine- eesmärgistatud uue info leidmine;
- vaatlemine- teose jälgimine;
- visandamine- vaba käe joonistus erinevatel eesmärkidel;
- võrdlemine- kahe või enama objekti vaatlemine või kirjeldamine;
- õpperuumi/vahendite korrastamine- õpilane peab vastutama õpperuumi, töövahendite ja –materjalide korrashoidmise eest. (Õppekava Innove)

Väga oluline on kunstitöödest rääkida, koos õpetaja ja kaasõpilastega neid vaadelda, analüüsida ja võrrelda. Õpilasel võiks olla julgus ja oskused ennast reflekteerida. See nõuab õpetajalt oskuseid selle õpetamiseks, kuid annab väga palju vajalikku edaspidiseks just õpilastele.

2.3. Nüüdiskunst õppekavas

Prantsuse Lütseumi kirjandusõpetaja Anneli Oidsalu räägib Õpetajate Lehe artiklis “Nüüdiskunst noori ei kõneta”, et ta ise on kunsti suhtes palju vabameelsem ja avatum kui noored ning küsib “Miks on noored kunsti valdkonnas ajast maha jäänud?” Selle kohta tuleb vestlusingis üsna veenvaid selgitusi, näiteks kaasaegne kunst ei kõneta seetõttu, et kooli õppekavas on esmatähtsal kohal kunstiajalugu, mitte nüüdiskunst. Õpilaste viimine nüüdiskunsti näitusele on keeruline, kuna koolipäevad on pikad ja peale seda on õpilastel

juba erinevad trennid ja ringid. Mainiti ka seda, et õpetaja ei saa õpilaste näitusele viimise eest mingit töötasu. Oletati, et noorte huvi nüüdiskunsti vastu on vähene levinud valede arusaamade ja halvustava suhtumise tõttu, kus üheks näiteks toodi Jaan Toomiku loominguga eranditumat tööd “15.mai - 1.juuni 1992”, klaaspurkidest installatsioon mis koosneb kunstniku sel ajavahemikul kogutud ekskrementidega. Siinkohal mainibki Anneli Oidsalu, et vääriks on see kui võetakse ühe kunstniku erandlikum töö ja väidetakse et ka kõikide teiste tänapäeva kunstnike tööd on täpselt samasugused. (Juurak 2017)

Seetõttu on kunsti õppimisel olulisel kohal ka arutelud. Samas artiklis mainib Viljandi Kultuuriakadeemia etendus kunstide ajaloo ja tantsuteooria õppejõud Kai Valtna, et just arutelud on kaasaegse kunsti juures tähtsal kohal, kuna siis hakkab kunstiteos justkui elama ning tänu kuuldule, mõistavad koolinoored seda paremini. Arutelud julgustavad oma arvamust avaldama. Ta lisab „...arutelude käigus hakkavad noored mõistma, et kunst on üks väheseid valdkondi elus, mis ei moraliseeri. Kunstis saab noor inimene täiesti ise otsustada mis on õige ja mis vale”. (Juurak 2017)

Kunstnik ja kunstiteadlane Mari Sobolev peab oluliseks, et põhikooli õpilasel oleksid kunstivaldkonnas järgmised teadmised:

- põgus ülevaade kaasaegse kunsti ajaloost;
- ülevaade kaasaegse kunsti liikidest - maal, video, installatsioon, foto, *performance*;
- sissevaade kaasaegse kunsti keelde, milliseid kujundeid või elemente saab kasutada ning kuidas nad omavahel kõnelema panna;
- mõistmine, et kaasaegne kunst võib esineda ükskõik mis vormis ning võib oma sõnumi väljendamiseks kasutada ükskõik milliseid vahendeid;
- kunstiõpilane võiks teada kes on Duchamp, Beuys, Toomik, Rühm T jt.

Kindlasti on nii, et noorte jaoks on olulisemad teised teemad kui täiskasvanud kunstnikele, kellel on suurem elukogemus. Neile on kõige olulisemad teemad perekond, sõprus, armastus, raha jms. (Sobolev 2004)

Kunstnik ja kunstiõpetaja Angela Soobi pakub õpilastele kunsti õppimiseks välja järgmisi võimalusi:

- kunstitunnid peaksid toimuma väljaspool klassiruumi kunstigaleriides, muuseumites või kunstnike ateljeedes;
- muuseumite haridusprogrammid peaksid olema kunstitundide osana;
- koostööd tuleks teha kunstnikega- kutsuda neid kooli, külastada nende ateljeed või väisata üheskoos kunstinäitust. Lasta neil rääkida oma kunstnikuks saamise loost, loomingust ja selle tekkest;
- korraldada õpilastele koos lapsevanematega ühisüritusi väljaspool kooli-kunstigaleriides, muuseumites, ateljeedes, nt ühiselt meisterdades;
- kunstinäituste külastamine võiks olla õpilastele kuni 16-a. tasuta.

Loomulikult on oluline kunstiõpetaja pidev enesetäiendus. Õpetajad peaksid saama kaasaegse kunsti koolitusi ning kunstnikud, kes teevad õpetajatööd, jällegi pedagoogika koolitusi. Ka vaba aasta ehk tasustatud vaheaasta on idee. (Soobi 2018)

Pole oluline, kas õpetaja on õppinud kunstiõpetajaks või tulnud sellele tööle teiselt erialalt. Oluline on, et tal endal oleks huvi selle vastu ning soov ajaga kaasas käia ning ennast vajadusel ka täiendada.

2.4. Kunstiõpetaja roll kunsti õpetamisel

Dorn (1994) on väljendanud seisukohta, et kunsti õppekava algab kunstiõpetajast. Kunstiõpetaja on õppekava elluviimise võtmeisik. Oluline on, mida õpetajad usuvad hariduse ja kunsti kohta, mõistavad kunsti õpetamise teooriat ja usuvad selle kasulikkust ning arvavad et see toimib ka praktikas. (Paas 2007 järgi)

Tõeline kunstiõpetaja on see, kes suhtub armastuse ja austusega kunstiainesse, armastab kunstiteemadel arutleda, selgitada, küsida, vaadata, kriitiliselt mõelda, on uudishimulik ja esitab küsimusi. Selline õpetaja toetab ka õpilasi selle kõigeni jõudmisel. (Soobi 2018)

Praegune kunsti ainekava annab õpetajale rohkem vabadust ja pakub põnevaid väljakutseid. Kuigi ainekavas on ära määratud olulisemad valdkonnad, teeb õpetaja tähtsamad otsused siiski iseseisvalt. Tuleb keskenduda õpitulemustele, mis on õpisisust

tähtsamal kohal. Õpetaja valib õpisisu ja meetodid ning vastutab, et õpitulemused oleksid saavutatud. (Köster 2013)

Iga aineõpetaja arvab, et tema aine on kõige tähtsam. Kunsti kohta võib öelda, et ta on vägagi holistiline ja on hea kui seda osatakse ära kasutada. Põhikooli riiklikus õppekavas (2011) räägitakse eri ainevaldkondi läbivatest teemadest ning ainete lõimimisest. Kunstiõpetus annab selleks palju võimalusi. Kaasaegne kunst aitab tegeleda just aktuaalsete teemade mõtestamise ja reflekteerimisega. “Hea kunstiõpetus on nagu liim, mis aitab ühiskonna ja ümbritseva elu eri osakestel omavahel kokku siduda ja vaadata neid natuke teistsuguste nurkade alt, mõista tervikut”, ütleb Annely Köster. (Parijõgi 2017)

“Uute teadmiste omamine ja kursisolek kunstiga toetab kunstiõpetajat kui tarka teejuhti.” Kunstiõpetajalt võiks eeldada, et ta on teadlik hetkel Eesti suuremates kunstigaleriides eksponeeritava kunstiga ning olema meedia vahendusel kursis ka kohaliku kunstieluga. Ei saa eeldada, et ta on külastanud kõiki maailma galeriisid, mille eksponaatidest ta räägib, kuid ei tee paha, kui tema maailmavaadet on nende kohtade külastamine avardanud. (Allsalu s.a.)

Kunstnik ja kunstiõpetaja Angela Soobi kirjutab oma arvamuses (2018): “Õpetajale, kes kannab aine õpetamise vastutuse raskust, on esitatud üliinimlikud nõuded, jättes talle andmata oskused ja vahendid”. Tavaliselt õpetavad algklassides kunsti tihtipeale just kunsti- ja veel rohkem nüüdiskunsti kauged klassiõpetajad, kes viivad tunni läbi näiteks samamoodi kui matemaatikatunni: “Täna joonistame puud, kus on viis kollast, viis punast ja kümme rohelist lehte”. Või siis Edna Vahteri tegevusuuringus kirjeldatud olukord: „Algab kunstitund. Õpetaja joonistab tahvlile õuna ja annab õpilasele ülesandeks joonistada A4 paberile õun ja see ära värvida. Õpilane hakkab joonistama ja õpetaja istub oma laua taha. Natukese aja pärast hakkab õpetaja kõndima ringi ja vaatleb oma õpilase tööd. Seistes poisi laua kõrval, küsib ta: mis see on? Miks sa joonistasid sellise õuna ussi? Kas minu õunas on uss? Siis õpetaja võtab poisi töö, viskab selle prügikasti, annab poisile uue paberi ja ütleb, et joonistagu uuesti.” Tegemist on tõestisündinud looga, mis juhtus 1. klassi kunstitunnis Eesti koolis 2009. aasta sügisel. (Vahter 2016)

On arusaadav, et täiskoormusega õpetajal jääb tundide läbiviimisega, nende ettevalmistuse ja muude tunniväliste tegevuste kõrvalt vähe aega, et ennast nüüdiskunstis toimuvaga

kursi viia, kuid ta peaks siiski tegema sellest kõigest mida pakutakse oma valiku, mida siis õpilastele edasi annab. Õpetaja, kes suhtub kunstimaailmas toimuvasse ükskõikselt või eelarvamustega, teeb tunde andes rohkem kahju kui kunsti tundide ärajäämine. (Soobi 2018)

Õpetaja isiksusest sõltub väga palju. Kui õpetaja ei suuda kunsti tundi huvitavaks teha, siis ta pole õige õpetaja, ütleb Keila Kooli kunstiõpetaja Tõnu Talve. Ta soovib kunstitundide rikastamiseks anda õpilastele palju erinevaid ülesandeid ning pakkuda väljendusvahendite mitmekesisust, et ära hoida huvi langemine. Õpetaja peab nägema ja aru saama, mis noortele meeldib ja huvi pakub ning mis mitte. (Varblane 2007)

Üha enam on vaja iga õppija individuaalset arengut toetada, arendada tema õpioskuseid ja loovust. Selleks aga on vaja pädevaid õpetajaid. Et õpetajad saaksid oma tööd tulemuslikumalt ja otstarbekamalt teha, on neile loodud võimalused elukestvaks õppeks. (Eesti elukestva... 2020)

Kunstiõpetajal on oluline roll. Tema isiksus mõjutab olulisel määral õpilaste huvi kunsti vastu ning võib anda tõuke ka selles suunas süvendatult edasi liikuda.

2.5. Koostöö kunstimuuseumitega, näituste külastamine

Näituste valiku ja külastamise puhul on oluline, et õpetaja oma huvid ja kunstieelistused maha surub. Pole tähtis, kas näitus õpetajale meeldib või mitte. Oluline on, et noored saaksid emotsioonid ning huvitav on jälgida nende reaktsioone. Kindlasti tuleb nähtut analüüsida ning tekitada arutelu. Noorte inimeste terased tähelepanekud on õpetajatööks väga olulised, ütleb kunstiõpetaja Tõnu Talve. (Varblane 2007)

Eesti Kunstiakadeemia õpetajate koolituskeskuse dotsent ja soome kunstiõpetaja Anne Susanna Lindström ütleb, et pelgalt õpilasi näitustele suunata, on vähe. Esimest korda peaks näitusele minema kindlasti koos õpetajaga, siis on lootust, et õpilastel tekiks ka tõsisem huvi. Nad peavad mõistma, et see on koht, kuhu nad on oodatud, et neil poleks tunnet, et see on midagi liialt igavat või hoopis hästi tähtsat. Ta võrdleb ka Soomega, kus toob näite, et on Kiasma Kunstimuuseumis jälginud koolilapsi ja ütleb et kaasaegse kunsti

vastuvõtmisel vajavad nad natuke abi. Kuigi Kiasmas on mitmesugused haridusprogrammid erinevas vanuses lastele ja kunsti haridustöö toimib hästi. (Varblane 2007)

Kunstiõpetaja ja kunstnik Triinu Jürves räägib, et tegi õpilastele näitustel käimise kohustuslikuks nagu nii mõnigi tema kolleeg. Õpilastel oli ülesandeks pidada näituse päevikut, kuhu sisse tuli kirjutada oma arvamus, kokkuvõte või essee. Kellel oli kirjutamisega raskusi, võis joonistada ka pilte. Näitusepäevik tuli esitada õpetajale, kes pani selle eest hinde ning kirjutas sinna ka oma tagasiside. Selline suhtlusvorm polnud kerge, kuid ajapikku muutus iseenesestmõistetavaks ning gümnaasiumilõpetajatega sai juba rääkida kaasaegsest kunstist kui võrdsega. Tema arvab, et pidev näitustel käimine vajab harjumist. See on töö, nagu raamatu lugemine või teatrietenduse vaatamine, mis vajavad samamoodi harjutamist. Kuid kui sellega pidevalt tegelda ning õppida nähtut analüüsima, annab see palju juurde ka uuteks loomingulisteks väljakutseteks. (Juurak 2017)

Annely Köster peab samuti väga oluliseks õpilasele vaatajakogemuse harjutamist, mis tähendab näituste külastamist, töötubade ja seminaride korraldamist, tegevkunstnike kaasamist õppetöösse. Selle eesmärk oleks kunstihariduse ja professionaalse kunsti sidumine ühtsemaks. Seniajani on nende vahel olnud suur tühimik, kuid tasapisi on tekkinud sillad mis neid ühendavad. (Parijõgi 2017)

Näituste külastamine rikastab kunsti õppimist ning on õpilaste maailmavaadet avardav. Tore kui koolides on välja kujunenud traditsioonid seal käia või tehakse koostööd mõne kunstimuuseumiga.

2.6. Kunstiõpetajate koostöö kunstnikega

Kõige parem on õppida praktilise tegevuse käigus. Kunstitundide vürtsitamiseks on hea pakkuda õpilastele väljasõite ja võimalust kohtuda päris kunstnikega- olgu nad siis maalijad, arhitektid või disainerid. Juba see, kui tekib võimalus ateljee atmosfääris olla, aitab tajuda nii mõndagi. (Allsalu s.a.)

Getter-Kadri Kaldma uurimistööst (2016) selgub, et mujal maailmas on kunstnike ja koolide koostööd palju praktiseeritud ning need peaksid olema julgustuseks Eestis sama asja korraldada. Leidub mitmesuguseid koostööprogramme ja projekte, millest osa võtta.

Artiklis „*Art Education as Multiprofessional Collaboration*” räägitakse kunstiharidus projektist, kus kunstnikust ja õpetajast pandi kokku multiprofessionaalne koostööpaar. Kunstniku isiklik ja sügavam suhe oma kunsti valdkonnaga muudab ka tema koostöö koolides avapäraselt erinevaks, nakatades ka õpetajaid entusiasmiga. Ning koos õpetajaga õpilastele esinedes julgustab see lapsi ja tekitab nendes töö vastu imetlust. Lisaks paneb nad pingutama, tekitab soovi jõuda oma oskustes paremale tasemele. Ka õpetajad teatasid, et projekt pakkus neile vaheldust ning võimalust lahti lasta igapäevatööst. Mõnikord võib igapäevatöö muutuda igavaks ja rutiinseks ning seetõttu oleks vaja uusi impulsse. Õpetajad kinnitasid, et koostöö on neile palju uut inspiratsiooni toonud. Kunstnike sõnul pakub kunsti protsess õpilastele positiivseid kogemusi ja annab neile võimaluse uute oskuste kujundamiseks. Nad õpivad tundma kunstimaailma, näevad et tööd tehes ja harjutades tuleb kvaliteetne lõpptulemus. Oluline on siht ja et sa oled eesmärgile orienteeritud. Kunstnikud näitavad oma tegevusega, kuidas on võimalik edu saavutada ning see motiveerib õpilasi edasi harjutama. Kartlikke lapsi julgustati proovima ja harjutama. Haridustöötajad jõudsid järeldusele, et kõige olulisemad tulemused olid õpilaste positiivsed kogemused ja suurenenud julgus proovida erinevaid ülesandeid. Projektile seatud eesmärgid ületati ning tulemustega jäid nii õpetajad kui kunstnikud väga rahule. (Nevanen, Juvonen & Ruismäki 2011)

Eestis on varem Jana Huule magistriltööst tõuke saanud projekt „Kunstnikud kooli”, mille eesmärgiks oli anda üldhariduskoolide õpilastele ülevaade kunstnike erinevatest tegevustest ja tööst. Projektis keskenduti rohkem maapiirkonna koolidele (pigem Võrumaa), mille õpilastel oli keerulisem osa saada kultuurielust ja pääseda kaasaegse kunsti näitustele. Projekti külalistundide käigus viis kunstnik koos õpilastega läbi kunstitundi, kus rääkis oma loomingust ja kunstnikuks saamise loost ning lõpetuseks tehti üheskoos ka üks praktiline töö. (MTÜ Huulhein) Paraku lõpetati selle projektiga umbes viis aastat tagasi.

Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus korraldas EV100 kunstiprogrammi raames 2019 aastal sarnase projekti, mis kandis nimetust „Kunstnikud koolidesse”. Projekti eesmärgiks oli külastada paljusid Eesti gümnaasiume, mis asusid kohtades kus puudusid kunstigaleriid ja kunstikoolid. Projekti raames tutvustasid tegevkunstnikud, kuraatorid ja kunstiprofessionaalid koolinoortele kunstivaldkonda ja kaasaegset kunsti. Algatus jõudis 28 kooli üle Eesti ja projektis osales ligi 1800 õpilast. (Kaasaegse... 2019)

Paraku on praegune olukord selline, et nende projektidega on lõpetatud ja hetkel ühtegi samalaadset projekti või teadaolevat kooli tulemisest huvitatud kunstnike andmebaasi Eestis pole.

Käesolevas magistritöös lähtuti teoorias osas välja toodud uuringutest, kirjandusest, kunstiõpetajate ja –teadlaste kogemustest ning soovitud kunstitundide efektiivsemaks muutmiseks. Eesmärgiks võeti kunstiõpetajate arusaamade, tõekspidamiste ja tundide läbiviimise analüüsimine ning võrdlemine teooria osas väljatooduga.

3. METOODIKA

3.1. Uurimusküsimuste väljaselgitamine

Magistritöö eesmärk oli välja selgitada, millised on kunstõpetajate arusaamad nüüdiskunstist ja selle õpetamise vajalikkusest põhikooli III kooliastmes. Uuringu eesmärgi täitmiseks otsiti vastust kolmele uurimisküsimusele.

1. Millised on kunstõpetajate arusaamad nüüdiskunstist?
2. Milline on nüüdiskunsti õpetamise osatähtsus üldhariduskooli III kooliastmes?
3. Kuidas ja milliseid meetodeid kunstõpetajad kasutavad nüüdiskunsti õpetamiseks?

Uuringu läbiviimiseks valiti kvalitatiivne uurimisviis. Kvalitatiivse uurimistöö on induktiivse iseloomuga, mille võtmetunnusteks ning põhilisteks omadusteks on loomulikes tingimustes uurimine, huviatus subjektiivsest tähendusest, töötamine mitteamvuliste andmetega ja teooriapõhised tulemused koos kirjeldustega detailsetest nähtustest. (Õunapuu 2014:53) Antud uuring eeldab kvalitatiivset meetodit, et esile tuua uuritavate arusaamad ja kogemused (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2010).

3.2. Valim

Uuring korraldati ajavahemikus veebruar-märts 2020. Uuritavateks valiti väljaspool Tallinna asuvad üldhariduskoolid või gümnaasiumid. Kasutati mittetöenäosuslikku mugavusvalimit, kus lähtuti uuritavate leitavusest, kättesaadavusest ja koostöövalmidusest. Ainukeseks kriteeriumiks uuringus osalemiseks oli kunstõpetajana töötamine III kooliastmes. Valimi moodustasid kaheksa kunstõpetajat üle Eesti, kes töötavad koolides mis asuvad Harjumaal (4 õpetajat), Tartumaal (2 õpetajat), Ida-Virumaal (1 õpetaja) ja Pärnumaal (1 õpetaja). Nende poole pöörduiti nõusoleku saamiseks e-kirja teel.

Intervjueeritavateks oli kuus nais- ja kaks meesõpetajat. Noorim vastanu oli 29 ja vanim 67 aastane. Kunstiõpetajana töötamise kogemus jäi vahemikku 2-43 aastat. Vastanutest kolm õpetajat olid saanud magistriõppele vastava pedagoogilise hariduse Tallinna Ülikoolist, õppides joonistamist, joonestamist ja tööõpetust. Kaks õpetajat olid lõpetanud magistriõpingud Tartu Ülikoolis, õppides kunsti- ja käsitööõpetajaks. Üks õpetaja oli lõpetanud Tartu Ülikooli Õpetajate Seminari klassiõpetaja kunstiõpetaja lisaerialaga. Üks õpetaja oli lõpetanud ERKI klaasikunstnikuna ning üks Euroakadeemia avalike suhete eriala. Kahel uuringus osalejel on magistrikraad omandamisel. Uurimuses osalenud õpetajate anonüümsuse tagamiseks on nende nimed asendatud pseudonüümidega. (Tabel 1)

Tabel 1. Uuritavate taustaandmed

Pseudonüüm	Vanus	Töökogemus	Haridustase, eriala ja lõpetatud kõrgkool
Peeter	67	43	Kõrgharidus (magistrikraad), joonistamise, joonestamise ja tööõpetuse õpetaja. Tallinna Ülikool
Mirjam	40	12	Kõrgharidus (diplomiõpe), klassiõpetaja kunstiõpetaja lisaerialaga TÜ Õpetajate Seminar. Magistrikraad omandamisel, Tartu Ülikool kunsti ja tehnoloogia õpetaja.
Inge	54	10	Kõrgharidus (magistrikraad), klaasikunstnik Eesti Kunstiakadeemia
Anu	39	3	Kõrgharidus (bakalaureus), avalikud suhted Euroakadeemia. Magistrikraad omandamisel Tallinna Ülikool klassiõpetaja, lisaeriala õpiabi õpetaja
Pärtel	62	39	Kõrgharidus (magistrikraad), joonistamine, joonestamine ja tööõpetus, Tallinna Ülikool
Silvi	57	34	Kõrgharidus (magistrikraad), joonistamine, joonestamine ja tööõpetus, Tallinna Ülikool
Meelike	29	6	Kõrgharidus (magistrikraad), kunsti ja kodunduse õpetaja, Tartu Ülikool
Jaana	44	2	Kõrgharidus (magistrikraad) kunsti ja käsitöö õpetaja, Tartu Ülikool

3.3. Andmete kogumine

Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuud, milleks võib olla silmast-silma intervjuu, telefoni intervjuu või skype intervjuu (Gibbs 2011; Flick 2006; Kvale 1996). Poolstruktureeritud intervjuu annab võimaluse vajadusel anda ka selgitusi, küsida lisaküsimusi või vastata intervjuu käigus uuritava poolt tekkinud küsimustele. Samuti on siin võimalik muuta küsimuste järjekorda, sõnastust või küsida täpsustavaid küsimusi. (Õunapuu 2014)

Kuna uurimistöö eesmärgiks on välja selgitada kunstiõpetajate arusaamad nüüdiskunstist ja selle õpetamise vajalikkusest III kooliastmes ning milliseid meetodeid nad nüüdiskunsti õpetamiseks kasutavad, siis on siin õpetajate seisukohad väga olulisel kohal. Et seda teada saada, peame me neilt küsima ja selleks ongi intervjuerimine vajalik.

Kuna eesmärgiks oli teada saada õpetajate arusaamasid nüüdiskunstist ja kui oluliseks nad selle õpetamist peavad, siis küsiti intervjuudes küsimusi õpetajate arvamuste ja väärtuste kohta. Uurimistöö seisukohalt olid kõige olulisemad õpetajate vastused küsimustele kui oluliseks nad nüüdiskunsti õpetamist peavad ning kuidas seda teevad.

Andmekogumise instrument ehk intervjuu kava (vt Lisa 1) koostamisel lähtuti kolmest uurimisküsimusest, mis otsivad uurimistöö eesmärgile vastuseid. Kolmest uurimisküsimusest lähtudes on intervjuu kavas kolm teemaplokki, millest igaühe all omakorda lisaküsimusi, et saada rohkem informatsiooni. Kokku oli küsimusi 20. Intervjuud kestsid keskmiselt 21 minutit, neist pikim oli 33 minutit ja lühim 11 minutit. Intervjuud viidi läbi veebruar-märts 2020, millest kuuel esimesel korral kohtuti silmast-silma ning kaks viimast tehti eriolukorra tõttu telefoni intervjuuna.

Telefoni teel intervjuerimine annab võimaluse andmeid koguda pikkade vahemaade tagant ning on ajaliselt paindlikum. Lisaks puudub võimalus näha mitteverbaalseid vihjeid või ümbritsevat konteksti. Miinuseks võib pidada salvestamist, mis võib osutada keerukamaks. (Gibbs 2011)

Andmekogumise instrument koosnes viiest osast ning selles kasutati avatud küsimusi, et uuritavad saaksid võimalikult vabalt ja paindlikult oma teemakohaseid kogemusi ja arvamusi jagada. Intervjuu esimese osa eesmärgiks oli välja selgitada uuritava vanus, haridustase ja lõpetatud eriala, tööstaaž, nädalatundide arv ja klassid kellele ta tunde annab. Lisaks paluti siin kirjeldada oma kunstiõpetajaks saamise lugu, et välja selgitada kui paljud on selleks teadlikult õppinud ja kui paljud on mõnelt teiselt erialalt siia suundunud. Lisaks võrrelda kas kunstiõpetajaks õppinud ja teiselt ametialalt tulnud õpetajate seas on vahet kuidas nad oma tundides nüüdiskunsti teemat õpetavad.

Intervjuukava teine osa koosnes küsimustest, millega otsiti vastuseid uurimisküsimusele, kunstiõpetajate arusaamade kohta nüüdiskunstist. Selle all küsiti kuidas õpetaja mõistab kunsti üleüldse ning millist kunsti ta ise hindab, kas ta mõistab nüüdiskunsti ja kaasaegse kunsti erinevusi.

Instrumendi kolmandas osas otsiti vastuseid teisele uurimisküsimusele, milleks oli nüüdiskunsti õpetamise osatähtsus üldhariduskooli III kooliastmes. Uuriti millised eesmärgid on õpetajal III kooliastme kunstitundide läbiviimisel, kui oluliseks ta nüüdiskunsti õpetamist peab ning paluti rääkida ka mõnest enda kogemusest nüüdiskunstiga.

Instrumendi neljandas osas otsiti vastuseid uurimisküsimusele kuidas ja milliseid meetodeid kunstiõpetajad nüüdiskunsti õpetamisel kasutavad ja kuidas oma metoodilisi valikuid põhjendavad.. Kas õpetajad peavad näitustel käimist ja kunstnike kaasamist õppetöösse vajalikuks ning paluti neil eelnevate küsimuste kinnitamiseks kirjeldada ka mõnda ülesannet mida ta hiljuti õpilastega tegi ning mis oleks seotud nüüdiskunstiga. Lõpetava küsimusena anti õpetajatele võimalus oma mõtete avaldamiseks, mille kohta polnud küsimusi esitatud ning paluti luba vajadusel uuritavaga uuesti ühenduse võtmiseks.

Küsimuste koostamisel oli ette valmistatud ka täiendavaid lisaküsimusi juhuks, kui tekib vajadus vastust põhjendada või tuua uuritav tagasi teema juurde. Kõikidele intervjuueeritavatele selgitati intervjuu alguses uurimistöö teemat, selle valiku põhjust ning

eesmärki. Paluti luba intervjuu salvestamiseks ning transkribeerimiseks ning hiljem tsitaatide avaldamiseks töös.

Uuritavatele selgitati ka, et nende konfidentsiaalsuse tagamiseks kasutatakse töös pseudonüüme ning koolide nimesid ei mainita. Et kõik uuritavad ennast vabalt tunneksid, said nad ise valida intervjuu läbiviimiseks kokkusaamise koha. Pooled neist valisid selleks oma loomuliku keskkonna, ehk klassiruumi või kabineti koolimajas, kus nad igapäevaselt töötavad. Kokkusaamiseks valiti ka raamatukogu, kaubanduskeskus ja ülikoolihoone. Kaks viimast intervjuud viidi läbi telefoni intervjuuna. See oli tingitud eriolukorrast riigis, kus inimesed ei tohtinud omavahel kokku saada.

Intervjuu alguses aitas uuritavatel esialgsest pingest ja hirmust üle saada see, kui paluti neil rääkida oma kunstiõpetajaks saamise lugu. Uurija viis läbi kaks prooviintervjuud, et tagada instrumendi usaldusvärsus ja saada kinnitust, et see annab vastused uurimisküsimustele. Peale seda intervjuukava korrigeeriti ning üks küsimus jäeti välja ning paari küsimuse sõnastust muudeti. Instrumendi usaldusvärsust lisas koostöö juhendajatega.

3.4. Andmete analüüs

Andmeanalüüsiks kasutati kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi. Induktiivses lähenemises tuleb kõige paremini esile selle analüüsi üks tugevusi, milleks on uuritavate maailma mõistmine ja nende tõlgenduste ning tähendusüsteemide uurimine. (Kalmus, Masso & Linno 2015).

Andmeanalüüsi alustati kõnesalvestiste transkribeerimisest. Selleks kasutati TTÜ Küberneetika Instituudi foneetika- ja kõnetehnoloogia laboris väljatöötatud tehnoloogiaid ja mudeleid. Transkriptsioon on usaldusväärne seetõttu, et on täisautomaatne ja keegi kõrvalolevatest isikutest neid salvestisi ei kuula ega helifailide sisu ei loe. Kuid neid võidakse pisteliselt kuulata, et analüüsida vigade tekkimist. (Alumäe, Tilk & Asadullah 2018) Saadud tulemused luges uurija koos salvestuse kuulamisega uuesti läbi ning korrigeeris tekstis olevad vead. Kokku oli transkribeeritud teksti 33 lehekülge.

Tekstidega töötlemisel võib rakendada nii mahtu suurendavaid kui vähendavaid strateegiaid. Kvalitatiivne sisuanalüüs koos teoreetilise kodeerimisega on tekstianalüüsi suund, mis taotleb tekstimaterjali vähendamist parafraseerimise, summeerimise ja kategooriate moodustamise teel. (Laherand 2008:285)

Kvalitatiivseks andmeanalüüsiks kasutati QCMap programmi. Intervjuude transkriptsioonid muudeti lihttekstideks ning sisestati sellesse QCMap keskkonda. Autor luges mitmeid kordi tekste läbi, püüdes süveneda uuritava mõttemaailma, et seda paremini mõista. Seejärel hakkas otsima tekstist analüüsiühikuid ehk tähenduslikke üksusi, millele anti sobiv kood. Edasi toimus kategooriate loomine, ehk erinevate koodidega märgistati tekstis samasisulised lõigud, et seal oleks lihtsam orienteeruda. (Kalmus jt 2015)

Kvalitatiivse sisuanalüüsi teiseks etapiks on koodide jagamine kategooriatesse, ehk uurija loodud analüütilistesse üksustesse, mis koondavad sarnased koodid. Sellele järgnes töö kategooriatega, kus uuriti nende omavahelisi seoseid ning rühmitati sarnasuse alusel. (Kalmus jt 2015). Kodeerimist võib seostada ka operatsiooniga, mille abil jagatakse andmed osadeks, mõtestatakse ja viiakse peale seda taas uuel viisil kokku. See on väga oluline protsess, sest selle abil kujuneb andmetest teooria. (Flick 2006:296) Autor tegi kodeerimise ajal ka märkmeid. Kodeerimismärkmete eesmärk on koodide ja kategooriate sisu selgitada ja defineerida, kuna need sisaldavad tähelepanekuid ja teooria loomise seisukohalt vajalikke mõtteid (Flick 2006:300).

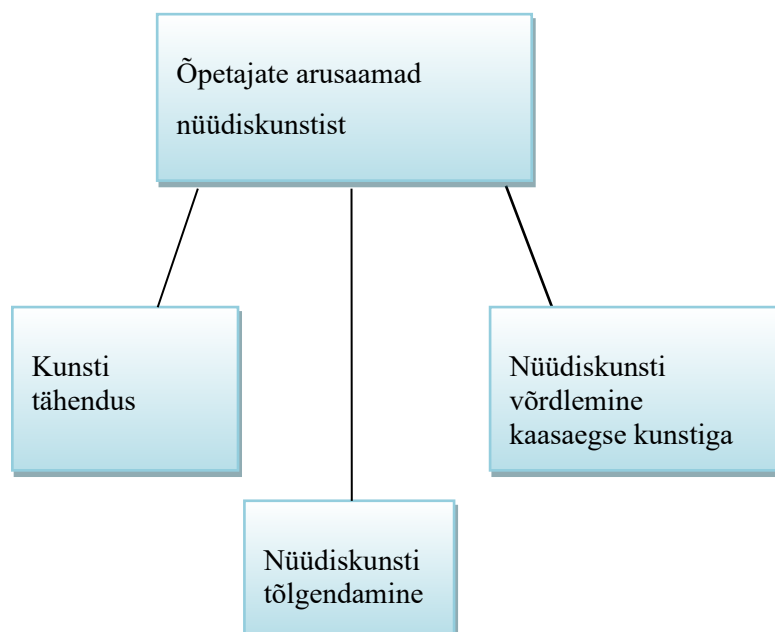
Andmete analüüs algas korduvate transkriptsioonide ülelugemisega, ka sõnahaaval, otsides tekstist sõnu, mis väljendaksid kõige olulisemaid mõtteid või arusaamu. Kodeerimise esimeses etapis sorteeriti tekstiosad vastavalt neis olevale informatsioonile- õpetajate arusaamad nüüdiskunstist, selle õpetamise osatähtsus üldhariduses või õpetamise viisis ja võimalustes ning neist tekkisid peakategooriad. Teksti kohta tehti märkmeid, kuhu olid kirjutatud esimesed mõtted ja muljed. Selle protsessi kordumisel tekivad koodidele nimetused, mis hõlmavad mitut võtmemõtet, millest moodustub kodeerimisskeem (Laherand 2008:291). Paberile pandi esialgsel koodid, need omakorda rühmitati tähendusrikasteks kogumikeks. Iga peakategooria alla tekkis neid esialgu 6-7 alakategooriat ehk koodi. Iga koodi iseloomustamiseks otsiti tekstist näiteid. Kodeerimise

teises etapis võrreldi vastuseid omavahel, otsiti sarnasusi ja erinevusi ning sobitati nad etteantud kategooriatesse. Töös tekkis kolm peakategooriat, mis olid seotud uurimisküsimustega. Teksti lugedes sai hiljem osa koodide ühendatud, arvestades nende sarnasusi. Niimoodi süstematiseerides jäeti iga peakategooria alla kolm alakategooriat, mille alla tekkinud erinevad koodid koondati.

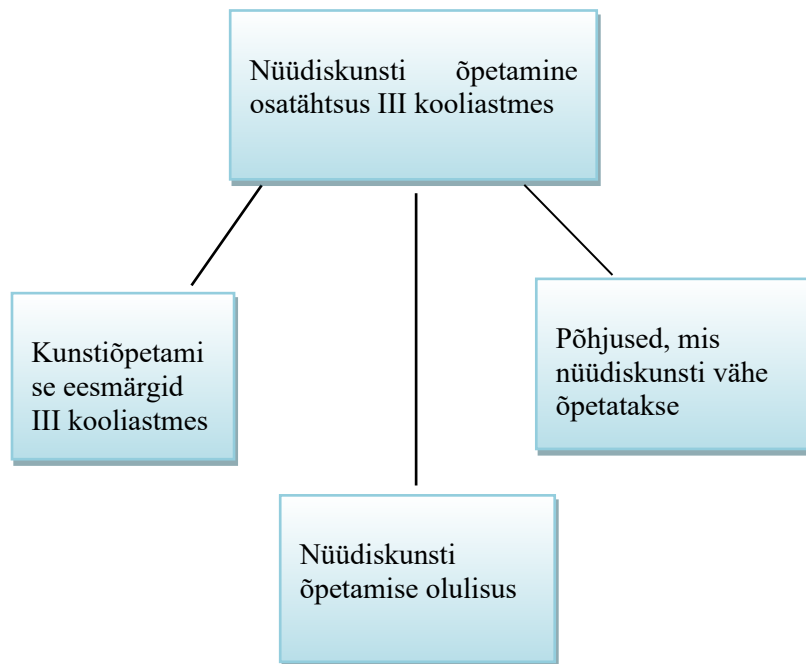
Näiteks peakategooria “Kunstiõpetajate kogemused nüüdiskunsti õpetamisel” alla tekkis esialgu 6 alakategooriat, milleks olid: meetodid, mida õpetaja kasutab, nimetatud meetodid mida võiks teha, praktilised näited nüüdiskunsti õpetamisest, negatiivsed kogemused, näituste külastamine, kunstnike kaasamine. Hiljem jaotati näiteks “kunstnike kaasamine” ja “näituste külastamine” koodide vahel ära- kui õpetaja neid kasutas, siis läksid vastused koodirühma alla “meetodid, mida õpetaja kasutab”, kui aga rääkis et nii võiks teha, siis läksid vastused koodi “nimetatud meetodid, mida võiks teha” alla. Ka koodi “negatiivsed kogemused” vastused sai paigutatud alakategooriasse “nimetatud meetodid, mida võiks teha”.

Peakategooriad koos alamkategooriatega:

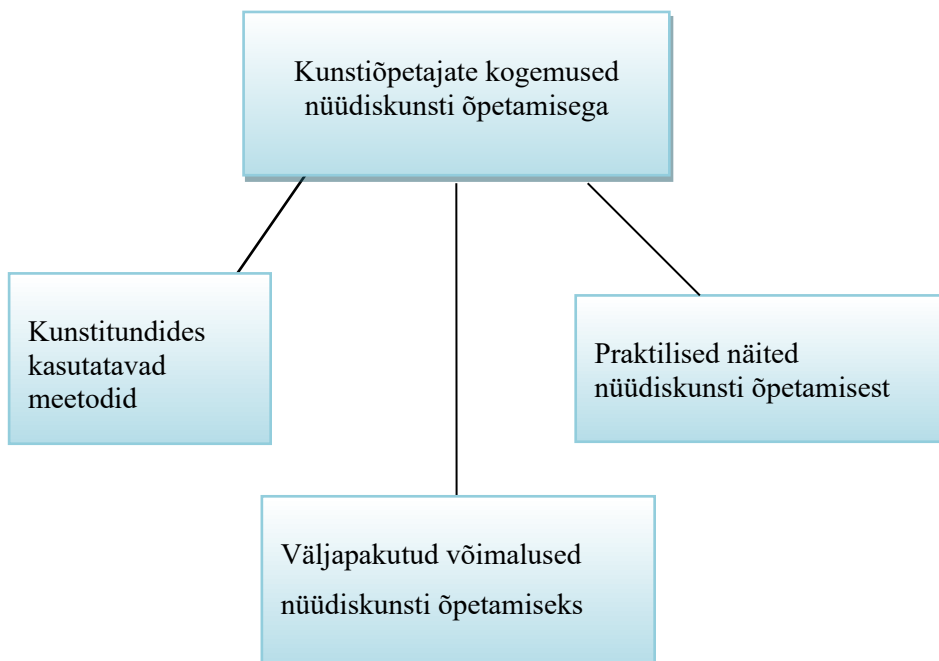
Joonis 1. Kunstiõpetajate arusaamad nüüdiskunstist

Joonis 2. Nüüdiskunsti õpetamise osatähtsus III kooliastmes.

Joonis 3. Kunstiõpetajate kogemused nüüdiskunsti õpetamisega.

Andmeanalüüsi usaldusväärsuse suurendamiseks palus uurija teksti kodeerida ka teisel eksperdil. Seda tehti ühe uurimisküsimuse lõikes. Peale seda võrreldi tulemusi ja suures osas oli kokkulangevus sama. Seejärel arutati mõned erinevused läbi ja viidi sisse väiksed parandused alamkategoriate sõnastamisel.

4. TULEMUSED

4.1. Õpetajate arusaam nüüdiskunstist

Selles alapeatükis on vastused intervjuu esimeses teemaplokis küsitud küsimustele. Kõigepealt uuritakse kuidas kunstiõpetajad defineerivad kunsti, seejärel kuidas tõlgendavad nüüdiskunsti ning kas nad eristavad nüüdiskunsti kaasaegsest kunstist ja mille põhjal. Intervjueeritavate vastused on toodud kaldkirjas ning kasutatakse pseudonüüme. Vastuseid analüüsid tekkis selle kategooria alla kuus koodirühma, mis kõik annavad vastused õpetajate arusaamade kohta nüüdiskunstist. Need olid: kunsti tähendus, õpetaja enda lemmik kunstisuund, nüüdiskunsti tõlgendamine, nüüdiskunsti võrdlemine kaasaegse kunstiga, kaasaegse kunsti tõlgendamine ja negatiivsed hoiakud nüüdiskunsti suhtes.

4.1.1. Kunsti tähendus

Intervjuudest tuli välja, et kunstiõpetajad tõlgendavad kunsti erinevalt. Intervjueeritavate hulgas oli mitmeid õpetajaid, kes pakkusid, et kunst on looming või loovus. Mitmed õpetajad defineerisid kunsti kui eneseväljendusviisi ja loomiserõõmu. Kaks õpetajat lisas ka seda, et kunst on mäng ning suur rõõm nii õpilasele kui õpetajale.

....kunst täidab väga paljusid erinevaid rolle [...] võib olla nii tarbekunst, lihtsalt kunst mis muudabki ruumi, keskkonna ilusamaks. Kunst võib olla eneseväljendusvahend, meetod. Kunst võib olla kriitiline, just selline nagu kõnevahend, suhtlusvahend. Et kedagi kõnetada, tähelepanu püüda, arvamust avaldada. (Meelike)

Käesoleva töö autor pidas vajalikuks küsida ka kunstiõpetajale endale enim meeldivad kunstisuunda, et siis seda võrrelda arusaamadega nüüdiskunstist ja näidetega kunstitundide

läbiviimise metoodikast. Selgus et intervjueeritavatest kolmele õpetajale meeldis kõige enam just nüüdiskunst, seal all toodi välja ka visuaalkunsti, nüüdiskirjandust, -teatrit ja -muusikat ning lisaks ka nüüdistantsu. Ühele õpetajale meeldis enim suureformaadilised kunstitööd, sealhulgas ka kooli näituste kujundamised ja ruumide dekoreerimised. Kunstniku taustaga kunstiõpetajale meeldis enim juugend ja gootika, kuigi tema portfooliost oli näha, et ta tegi õpilastega väga palju nüüdiskunsti laadseid töid. Kolmele õpetajale meeldis enim just maalikunst. Nendest üks on ise maalikunsti taustaga, tema lisas oma lemmikuteks ka fotokunsti. Kahe õpetaja vastustest ilmnes, et nüüdiskunsti nad oma tundides ei käsitle. Üks nendest põhjendas seda sellega, et siin on ka omaenda isiklikud eelistused, mis mõjutavad ja mida meeldib õpetada. Ning rõhutas, et isegi Tartu Ülikooli magistriõppes õppides ei ole seda teemat õpetatud.

4.1.2. Nüüdiskunsti tõlgendamine

Nüüdiskunstist arusaamad on erinevad. Küsimus pani nii mõnegi õpetaja endamisi arutlema ja otsima seda õiget vastust sellele küsimusele. Intervjuudest selgus, et enamus kunstiõpetajatest mõistab nüüdiskunsti tähendust ja eristab seda kunsti ajajoonel. Mitmed neist jaotasid sõna “nüüdiskunst” osadeks nüüdis + kunst ning tõlgendasid seda praegusel ajahetkel ja lähima ajaloo jooksul loodud kunstiga. Toodi ka näiteid, et nüüdiskunstis kasutatakse tänapäeva vahendeid, ehk installatiivseid meetodeid milleks on video, installatsioonid, helisalvestised, *performed*.

Nüüdiskunst on nagu see sõna [...] mida tehakse nüüdis, viimasel ajal. Lihtsalt ongi tänapäeva kunstnike poolt tehtud kunst. Ükskõik mis vormis see on, või milline see välja näeb, aga just nagu tänapäeval loodud. (Anu)

No nüüdiskunst on minu jaoks kunst mis kõneleb nagu praegusest ajast, kus me praegu elame. Et tõlgendab meile seda maailma ja kasutab tänapäevaseid vahendeid- igasuguseid installatiivseid meetodeid ja video ja ... (Jaana)

Paar õpetajat polnud kindlad, mida see nüüdiskunst siis endast kujutab ning kust algab.

Ega ma seda küll ei tea täpselt, et kust kohast see nüüdiskunst nagu pihta hakkab. Et võibolla nüüdiskunst minu jaoks päris impressionismist pihta ei hakka, ikka enam-vähem see mis on kõik pärast teist ilmasõda. (Pärtel)

Üks õpetaja väitis et ei tea, mida tähendab nüüdiskunst, kuid tõi esile märksõna “šokeerida”, mida intervjuudes nii mitmedki õpetajatest seostasid nüüdiskunstiga.

Ma ei tea, mida tähendab nüüdiskunst. Kas ainult šokeerida? See on või? Tänapäeva. on päris palju selliseid nüüdiskunsti näituseid, mis šokeerivad. (Inge)

Intervjuudest ilmnes, et kunstiõpetajad mõistavad nüüdiskunsti erinevalt. See võib olla ühiskonnakriitiline ning osutada valupunktile ning seetõttu pole see kunst tihtipeale klassikalises mõttes ilus. Öeldi, et absoluutselt kõik võib olla kunst tänapäeval. Paar vastanut arvas, et nüüdiskunsti tegemine on lihtne võimalus kiiresti kuulsaks saada.

Praegu on niimoodi, et ikkagi kuidagi üsna kergekäeliselt minnakse asjadele üle. [...] teos ise jääb nõrgaks ja arusaamatuks. [...] Kas see on haarav, või on ta lihtsalt ühe hetke teostus. Kas ta on ajatu, või kõik läheb prügikasti. Kaasaja kunst oma mannetust lihtsalt varjab. (Peeter)

Ma olin ise nendega ühel ajal täpselt ühel kursusel, kes s...a pudelisse panid [...] Saad aru, kui sa tuled ekssole väljaveninud püksipõlvedega Tartust Tallinna, kannad mingeid sandaale ja portfelli ja sa ise ei ole mitte keegi. Siis äkki sa pead ju olema keegi. Vaja kuidagi mingil moel ennast tõsta. Muud pähe ei tule, siis sellised asjad väga hästi töötavad. (Inge)

Mitmed kunstiõpetajad ütlesid, et nüüdiskunstinäitused on huvitavad ja nauditavad. Kuid siin pole valmis vastuseid, vaid vaataja peab kunstniku mõttest ise aru saama ja lahti mõtestama või jääb see tihtipeale ka neile arusaamatuks. Kuid olenemata hämmingust ja imestusest, pakub see siiski emotsioone, mida näitusele minnaksegi otsima.

4.1.3. Nüüdiskunsti võrdlemine kaasaegse kunstiga

Pooled küsitletutest vastasid esialgu, et nende jaoks on nüüdiskunst ja kaasaegse kunst ühiselt mõistetavad ning neid peeti sünonüümideks. Üks õpetaja vastas, et nüüdiskunsti sõna kasutatakse harvem ning pigem on kasutusel väljend “Kaasaegne kunst”. Neli õpetajat arvasid sellest asjast sarnaselt:

Minu jaoks ei ole vahet. Mina tunnen nagu praegu, et need on sünonüümid. (Anu)

Teine pool intervjuueeritavatest arvas et kaasaegne kunst ei ole sama mis nüüdiskunst ning vastusteks pakuti, et kaasaegne kunst sai alguse peale II Maailmasõda.

...kuna mulle tundub, et nüüdiskunst tsiteerib kaasaegset kunsti nagu modernism postmodernismiga [...] Et nüüdiskunstist aru saada, peab tundma seda kaasaegset kunsti teise ilmasõja järgselt. (Pärtel)

...kaasaegsel kunstil ja nüüdiskunstil ikkagist see vahe ongi, et kaasaegne kunst on [...] kõik need erinevad -ismid, [...] millalgi peale romantismi, kui tekkisid need sürrealism ja futurism ja need kõik muud. Et neid saab pidada kaasaegseks kunstiks (Meelike)

Arutelu käigus selgus, et nii mitmedki kellele alguses tundus, et kaasaegne kunst on nüüdiskunstiga sünonüüm ja nad tunnistasid, et polnud kunagi varem mõelnud nende erinevusele, siis intervjuu lõpufaasis nad said aru küll, et need pole päris üks ja sama. Kuid ilmnas ka tõsiasi, et ei kunstiraamatutes ega kunsti ajajoonel polegi nii täpselt fikseeritud nende tekke algust ning isegi kunstiteadlased ja kunstiinimesed kasutavad neid väljendeid paralleelselt.

4.2. Nüüdiskunsti õpetamise osatähtsus III kooliastmes

Kuna selle teema alla kogunes ka erinevaid vastuseid, tegi uurija neli koodirühma, milleks olid: kunstiõpetuse eesmärk III kooliastmes, nüüdiskunsti õpetamise vajalikkus, miinused miks teemat vähe käsitletakse ja õpetajate negatiivsed hoiakud. Miinused ja negatiivsed hoiakud koondati viimase teemaploki “Põhjused miks nüüdiskunsti vähe õpetatakse” alla.

4.2.1. Kunstiõpetamise eesmärgid III kooliastmes

Mitmed õpetajad pidasid olulisteks eesmärkideks õpilase loomingulisuse ja enesekindluse kasvatamist. Et õpilased julgeksid ennast avada ja ei kardaks peegeldada ümbritsevat maailma.

Valge paberi hirm tuleb ära võtta.[...] Et sa lased ennast vabaks ja läbi enda tunnetuse julged peegeldada ümbritsevat maailma. (Peeter)

Võibolla õpilase loomingulisuse ja enesekindluse kasvatamine. Et õpilane julgeks ennast väljendada ja oleks loominguline. (Mirjam)

Vastustest tuli välja, kui nooremas kooliastmes on õpilased saanud oma loovust arendada ja erinevaid tehnikaid proovida, siis nüüd on see etapp, kus tuleks leida stiil või väljendusviis mis meeldib ja kõnetab. Oluline on omandada elementaarsed tehnilised joonistamisoskused.

Õpilane peab mõistma et kunst on eneseväljendusviis läbi mille me saame ennast avada ja väljendada.

Peab harjutama ennast avama. Aga mis see kunsti mõte nende jaoks võiks olla, on just see, et pisut nagu panna neid endast rääkima läbi selle loomingulise tegevuse. Ja et nad selle läbi nagu saavad aru, et see kunst on ka üks eneseväljenduse vorm, et sa võid väljendada ennast läbi kunstilise tegevuse. (Jaana)

Oluliseks peeti õpilase laia silmaringi avardamist. Laskmaks lahti veendumusest, et kunst peab alati ilus olema. Lõpptulemus võib olla vaataja jaoks mitte täiuslik, kuid õpilane peaks mõistma seda mida ta teeb ning tegema seda mõttega.

Et ta peab ikka sellest asjast mõnu tundma. Et tal on vabadus ja voli valida mida ta üldse teeb ja mismoodi seda teeb ning kuhu ta ta siis lõpuks välja jõuab. [...] Kunstinäituse ja teiste inimeste vaatamise mõttes on võibolla tulemus kehva, aga et ta isiklikult mõtleks (.) ja teeks seda, mida ta teeb mõttega. (Pärtel)

Mitmed vastanud pidasid väga tähtsaks seda, et õpilane omandaks teadmised klassikalisest kunstiajaloost, et teada mis on kunstis varem tehtud. Siis on lihtsam mõista mida praegusel ajal kunstis tehakse ning õpilane mõistab paremini, kuhu tema kuulub.

4.2.2. Nüüdiskunsti õpetamise osatähtsus

Nüüdiskunsti õpetamist pidasid oluliseks enamuse õpetajaid, kuna see pakub võimalusi mängida ning stampidest lahti lasta. Mida varem selle õpetamist alustada, seda paremini õpilased seda hilisemas eas mõistavad ning ei tunneks ennast selles keskkonnas võõrana. Paraku on nüüdiskunsti mõistmine osutunud ka paljudele õpetajatele üsna keeruliselt mõistetavaks. Kuid selle analüüsimine ja arutlemine avardab õpilaste silmaringi.

Ma pean seda väga oluliseks [...] et me ei saa nagu kunstis jääda ainult selle väga klassikalise juurde, sest et see klassikaline on ju väga piiratud ja selleks et kui sa neile nüüdiskunsti õpetad ja tutvustad, siis ju nad edaspidi oskavad seda hinnata või märgata või nautida üldse. Nad ei karda seda. Et kui nii vara sellega algust teha, siis nad oskavad seda ..noh üldse mõista, või proovida mõista vähemalt. (Anu)

...aga sellepärast et seal peitub teatav mängulisus, et need teemad ei pea alati väga sünged olema, või käsitlema mingisuguseid siukseid elu keerulisi külgesid, et nad võivad ka olla humoorikad [...] just see mäng [...] nüüdiskunst pakub seda võimalust nagu mängelda. (Jaana)

Kaheksast vastanud vaid üks julges väljendada vastupidist arvamust, et ta ei pea nüüdiskunsti õpetamist kõige olulisemaks.

Ma ei pea seda kõige olulisemaks ja olen suhtunud sellesse nii, et seda võib nagu puudutada, aga ma ütlen ausalt, et ma ise ei ole nagu väga seda õpilastele tutvustanud. (Mirjam)

Paar õpetajat kirjeldas, et kaasaegset kunsti on 7.-9.klassidele oluliselt lihtsam õpetada, kui hiljem gümnaasiumis, sest just III kooliastmes mõistavad nad seda paremini.

...seitsmes-kaheksas-üheksas, see nagu võtab seda kaasaegset kunsti suhteliselt loomulikumalt vastu, tal nagu ei teki mingisugust tõrget. Aga siin kui ma kaheteistkümnendas räägin abstraktsionismist ... ja Kandinsky, siis mõni ongi juba täitsa vana inimene: "See on plätserdus, see on plätserdus!" ja ma ei jõuagi teda enam ümber muuta. Ta ei mõista seda[...] selle mõistmiseks on vaja ennast pingutada, aga pingutada ta ei taha. (Pärtel)

Seega on intervjueeritavate õpetajate arvamus, et nüüdiskunsti on vajalik õpetada ning selleks on enim sobiv aeg just põhikooli III kooliaste.

4.2.3. Põhjused, miks nüüdiskunsti vähe õpetatakse

Nüüdiskunsti vähese õpetamise põhjuseid oli mitmeid erinevaid. Näiteks toodi välja, et kui õpetajale endale teema huvi ei paku, siis ei pruugi ta ka seda õpilastele tutvustada, valides teemad iseenda eelistuste järgi.

Ma usun, et siin on ka omaenda isiklikud eelistused mis mõjutavad. Et mida meeldib endale õpetada ja tõesti neid tunde on ka nii vähe, et... (Mirjam)

Oli ka neid, kes arvasid sootuks vastupidi, et me ei saa valikuid teha vaid iseenda eelistuste järgi.

...see on nagu raske ülesanne, sest et see tundub kuidagi iseenesest mõistetav, et need asjad justkui peaks huvitama. [...] Et kui on see "Et mulle ei meeldi, noh!", siis ma nagu saan aru küll et ei meeldi, aga (2) aga ega ma ei õpeta ainult neid asju, mis mulle meeldivad. (Anu)

Lisati ka seda, et tagasi hoiab teadmatus, vähesed kogemused ja hirm ning teema on õpetaja jaoks ebaselge. Kardetakse et jäädakse õpilaste ees lolli olukorda.

Ma arvan, et see ongi põhjuseks, et seda on endal keeruline mõista ja siis seda õpilastele selgitada. Sest õpilastel on ilmselt väga palju küsimusi alati igasuguste asjade kohta ja kui ise jääd vastuse võlgu, siis ei taha võibolla sellesse olukorda sattuda....(Meelike)

Nüüdiskunsti seostatakse tihtipeale just negatiivsete emotsioonidega kunstinaütustelt, kus on tõlgendamise raskuseid ning seetõttu see paljusid ei kõneta. Kuna nad ei mõista seda.

Kui kõndida nüüd Kumus ja vaadata need korrused läbi [...] noh seal tuleb ju see visuaalne pilt ju kohe üsna hästi välja. Tähendab (.) mida siis tahetakse teha? Mis asi on kunst? Mida tahetakse siis oma kunstiga väljendada ja edasi anda? [...] Kui ta leiab väga suure hulgas kõlapinda ja väärtust tähendab, siis on okei, aga kui sa teed ainult noh endale ja väga kitsale pisikesele grupile...(naerab) (Peeter)

Samas on negatiivsed tunded ka tunded. Vähemalt on tekkinud mingid emotsioonid, mis panevad mõtlema, arutlema, analüüsima ja seda pidas normaalseks üks kunstiõpetaja.

Kunst võibki tekitada nagu erinevaid tundeid. Ja need tunded on nagu okei, mis neil tekkida võivad. Meil on praegu ka nii palju täiskasvanuid, kes ei saagi noh üldse ei saa sellest aru [...] See on hästi kurb, kui tõesti ka vanemad inimesed lihtsalt löövad käega ja ei huvita. (Meelike)

Olulise põhjusena toodi välja ka kunstitundide nappust. Kunstitunde on aastas vaid 35 ja nädalas vaid üks. Õpilased peavad ennast tööks häälestama, kõikidel ei tule kohe ideed ja

mõtted, mida teostama asuda, vaid selleks on vaja aega. Tihtipeale tehakse ühte tööd mitu järjestikust tundi. Aga õppekava näeb ette väga paljude erinevate oskuste omandamist.

Aga kuidas seda jõuab, kui on näiteks üks kunstitund nädalas? No ega ei jõua, tähendab selles mõttes, et [...] eks sa pead valikut tegema. Kolmkümmend viis tundi on sul aastas, õppeaastas!!!! Me ei ole robotid, et me hakkame kohe sekundiga-kohe on ideed, kohe on lahendused [...] õpilased on veel omakorda kõik erinevad tüübid ja erinevad ajad tulevad ja ....(Peeter)

Tihtipeale on koolides veel üritused ja tunnid jäävad ära. On juhtunud, et üheksandas klassis jäävad kunstitunnid ära seoses lõpueksamitega. Mõnikord arvavad teiste ainetundide õpetajad, et kunstitundides võivad õpilased koolimaja saali kaunistada.

Et peab väga valima, et mis sa teed. Tõenäoliselt seal peab hakkama juhtuma see, [...] et teed vähem, aga, teed hästi täpsed valikud. Sest igasugused üritused on ja siis jäävad tunnid ära ja millegipärast arvatakse, et kunstitunnis võib ju saali kaunistada õpilastega [...] koguaeg oled oma plaanidega maas... (Jaana)

Õpilasi tuleks viia kunstinäitustele, kuid paraku maakoolides sellised võimalused puuduvad või oleksid liiga kallid. Enamus kunstiõpetajatest ütles, et nad ei käi õpilastega näitustel, kuna teiste tundide arvelt peab minema, aega napib ja raha on vähe.

...kuna maakohas on võimalused piiratumad kunstinäituste külastamiseks. Et see jääb nagu selle taha [...] et kui oleksid need näitused lähedal olemas, et siis võibolla ka käiks rohkem ja tutvustaks. (Mirjam)

Ei külasta sellepärast, et on kolmkümmend tundi ja kui ma lähen mingisuguse grupiga kuskile külastama, siis, siis jäävad nii öelda mul teised tunnid ära, mida ma ei saa lubada. Pluss sellisel juhul peab kogu selle bussi kinni maksma õpilane ise. Ma ei saa teda selleks kohustada. See ei ole mitte nutulaul, aga see on elu. (Pärtel)

Lisati ka seda, et nüüdiskunsti õpetamiseks on oluline, et ka kunstiõpetajad oleksid teemaga kursis ning käiksid regulaarselt kunstinäitustel. Kuid paraku neil aega napib ja nad sooviksid kindlasti rohkemat, kui võimalused on.

Sest ega me ise ka ei jõua tegelikult väga palju näitusi külastama, et tahaks kindlasti nagu rohkem käia ja näha, kui aega jagub. (Meelike)

Nii mitmedki mainisid, et prioriteedid on mujal. On koolijuhte, teiste ainete õpetajaid ja ka täiskasvanuid, kes ei väärtusta kunstiõpetuse tunde, kuna nad ei mõista selle aine vajalikkust. Ning see mõjutab olulisel määral ka kunstiõpetaja tööd.

Kaasaegne kunst ei ole ka võibolla kogu personalile nii mõistetav. Et noh (.) seal tekivad need piirid, mis on sünnis ja mis mitte [...] ja kaasaegne kunst võibolla selle koleduse pärast, mis seal aegajalt on. See on ettevõtmise asi ja võibolla peab alustama tasapisi. (Jaana)

Pakuti välja idee, et kunstiõpetajatele oleks vaja rohkem nüüdiskunsti alaseid koolitusi, ühiseid kogunemisi, kus oma kogemusi jagada ja üksteist julgustada. Ehk siis kaoks ära ka hirm selle ees ja õpetajad muutuksid teadlikumaks.

...õpetajate koolituste kogunemised [...] kui neid rohkem toimuks. Õpetajad räägiksid oma kogemustest ja siis see julgustab sind ennast ka proovima. (Jaana)

Mainiti ka seda, et ülikoolis kunstiõpetajaks õppides nüüdiskunsti teemal aineid õppekavas pole ja seda ei käsitleta, kuigi peaks.

Äkki ka sellepärast, et ka meie ajal meid ei haritud selles vallas. Sellel ajal, kui mina kooli lõpetasin, meie õppekavas ei olnud seda aastal 2005. Meilt, kui kunstiõpetajatelt ei nõutud selle tundmist. Ja ausalt öeldes ka praegu magistriõppes õppides, me ei ole nagu seda otseselt puudutanud. (Mirjam)

Seega oleks eelkõige vajalik kunstiõpetajate toetamine täiendkoolituste ja ühisürituste näol, kus neil oleks võimalik omavahel kogemusi jagada, kust saada tuge ja kindlust ning loomulikult uusi teadmiseid. Lisaks tuleks ka ülikoolides kunstiõpetajate õppekavades teha täiendusi ning lisada nüüdiskunsti teemalisi kursuseid. Kunstiõpetus peaks olema üldhariduses tähtsal kohal, kuna sellel on teiste ainete toetajana palju suurem roll kui arvatakse.

4.3. Kunstiõpetajate kogemused nüüdiskunsti õpetamisega

Selle peakategooria alla tekkis esialgu 6 alakategooriat, milleks olid: meetodid, mida õpetaja kasutab, nimetatud meetodid mida võiks teha, praktilised näited nüüdiskunsti õpetamisest, negatiivsed kogemused, näituste külastamine, kunstnike kaasamine. Hiljem koondati vastused kokku ja tekkis kolm alakategooriat.

4.3.1. Kunstitundides kasutatavad meetodid

Siia alla koondati võimalused ja meetodid, mida kunstiõpetajad oma igapäevatoos rakendavad. Intervjuude vastustest saab aimu, et võimalused kunstiklassides projekteid kasutada filmide ja piltide vaatamiseks, on enamuses koolides olemas. Õpitakse pigem kohapeal ja näidete varal, vaadates mida on tehtud ja püüdes seda järelle aimata. Väga paljud õpetajad näitavad õpilastele kunstnike töödest pilte, slaide, videoid. Tavaliselt tekib siis palju küsimusi ja arutelud. Ning seda peavad õpetajad väga oluliseks. Töö teemade kohapealt pakutakse õpilastele erinevaid valikuvõimalusi ja nad saavad siis valida sellise, mis kõige enam inspireerib. Üsna palju jäljendatakse või kopeeritakse.

Selle varal õpime, et ma lasen neil ikkagi päris palju vaadata kunstnike töid- võtame mingi konkreetse stiili või kunstniku ette ja uurime siis tema käekirja, seejärel püüame seda järgi aimata. (Silvi)

Kuid kõige ehedam õppimise viis on ikkagi oma silmaga näha ja vahetult kogeda. Vaid kaks vastanutest rääkis, et ta käivad õpilastega kunstimuseumites. Üks õpetaja kiitis Tallinnas Telliskivi Loomelinnakut, kus on võimalik õpetada ja näidata õpilastele ka mis

on muuralid või graffiti. Lisaks asub seal Fotografiska muuseum. Peale õppekäiku on õpilased saanud selleteemalise kunstitöö ning nad on ka koolimaja hoovis maalinud graffiteid.

..me oleme käinud Fotografiskas paar korda õpilastega vaatamas fotokunsti, mis seal näidatakse. Ja siis kui me juba läheme sinna, siis seal ümber on Telliskivi Loomelinnak ja oleme seal lausa eraldi vaatlused ja pildistamised teinud... (Anu)

Rõhutati ka seda, et aastast aastasse ei saa teha erinevate klassidega ühte ja sedasama. Ka õpetajal peab huvitav olema.

...kui ma olen mingisuguse ülesande välja mõelnud, siis ma püüan ennast mitte aastast aastasse korrata. sest et minul peab ka huvitav olema, mitte ainult neil. Kunsti ei ole võimalik õpetada niimoodi, et ma ise kaasa ei ela, vaid teen mingit oma stampi aastast aastasse. (Pärtel)

Kokkuvõtteks võib öelda, et enamuse intervjueeritavate kunstitunnid piirduvad koolimaja ruumidega ning kunstinäitustele ja muuseumisse minek on olnud neil pigem mõttes ja tulevikuplaanides.

4.3.2. Väljapakutud võimalused nüüdiskunsti õpetamiseks

Enamus õpetajatest pidas näituste külastamist heaks võimaluseks rikastada õpilaste kunstialaseid teadmisi. Paraku neid, kes õpilastega kunstinäituseid külastavad, on väga vähe. Seda põhjendatakse nii aja kui raha puudusega, lisaks tundide vähesusega. Koolimajast välja minek eeldab ju pikemat ajakava ja teiste tundide ärajäämist. Kuid kui see aeg leitakse, on muuseumi õppeprogrammid väga harivad.

Kumus on ka reaalsed kaasaegset kunsti tutvustavad õppeprogrammid. Et see oleks nagu ideaalne. (Mirjam)

Ühes koolis on kord aastas muuseumipäev, kus õpetaja valib välja klassid ja muuseumi, mida külastatakse. Kuid see jääb pigem gümnaasiumisse, mitte põhikooli ning külastatakse

rohkem klassikalisi kunstinäituseid. Õpetaja jagab õpilastele eelnevalt ülesanded, mida vaadata ja uurida ning õpilased lahendavad selle õppekäigu põhjal.

...aga niimoodi juhtub väga harva, kui saab minna nüüdiskunsti näitusele. (Pärtel)

Intervjuude käigus tuli välja ka seda, et kunstnike kaasamine kooliellu oleks õpilastele ideaalne võimalus kunsti ja tema loominguga tutvumiseks ilma, et selleks peaks kusagile kaugele sõitma või sõiduks aega kulutama. Õpetajad võtsid seda hea idee ja võimalusena, mida edaspidi teha ning küsitluse käigus selgus, et sellisest vabatahtlike kunstnike andmebaasist oleks suur abi. Siiani on kunstnike oma kooli külle kutsunud kolm õpetajat. Ühes koolis oli võimalus kunstnikul koos lastega teha maalitund. Selleks valiti klassidest välja parimad õpilased. Kunstnik maalis kooli aula laval ja õpilased matkisid saalis teda järele.

...kui olekski mingi selline nagu võrgustik või kogukond, kes nagu oleksid nõus tulema, Ja ma saaksin nende kontaktid kiiresti kätte, et neid kutsuda... (Meelike)

...see oleks tõesti hea, sest kunstnikud on tihtipeale nii värvikad [...] see vastuvõtt on õpilaste poolt alati nii tore, kui keegi uus tuleb. (Jaana)

Kokkuvõtteks võib öelda, et kuna enamuses koolides aega ja rahalisi ressursse näitustel käimiseks napib, oleks sellisest andmebaasist kus on vabatahtlike kunstnike andmed, ülisuur abi. Kunstnike kutsumine kooli rikastaks õpilaste maailma ja annaks palju uusi teadmiseid. Lisaks toodi välja ka mõte, et kunstimuseumid ja galeriid võiksid koolidega koostööd teha, pakkudes õpilastele näituste külastamist tasuta. Kindlasti annaks see juurde tulevikus teadlikuma kunstipubliku kasvatamisele.

4.3.3. Praktilised näited nüüdiskunsti õpetamisest

Kunstiõpetajatel paluti kirjeldada oma viimast kunstitunni ülesannet, mis oleks seotud nüüdiskunstiga. Oli võimalus ka paari õpetaja portfoolioga tutvuda, kust tuli välja väga vahvaid kunstiülesandeid. Näiteks toodi välja eseme etapiviisilise muutumise ülesanne,

mille õpilased olid väga põnevalt lahendanud. Näiteks kuidas kellast sai tass või kakajunnist jäätis. Tihtipeale võetakse eeskujuga kunstnikest.

Praeguse seitsmenda klassiga on mul pooleli Piet Mondriani eeskujul tehtav selline ruumiline kuup. Selle käigus ma õpetan neile mõistet "kuldlõige" ja räägin värvikäsitlusest. [...] ma tootsin sinna võibolla natukene mõiste juurde "installatsioon", mis natuke puudutab seda kaasaegset kunsti. (Mirjam)

Installatsioone on teinud ka mitmed teised kunstiõpetajad oma õpilastega. Kuid ühes koolis tekitas installatsioon tõsist furoori ja vastasseisu, nii et see raputas kogu kooli ühiskonda. Ühest küljest tahtsid õpilased oma kunstiteosele tähelepanu tõmmata sellega, et loomi koheldakse halvasti, nad on õnnetud ja kurvad. Selleks olid nad loonud rippuva metsastseeniga installatsiooni kus loomad olid riputatud puude vahele. Kuid see tekitas õpetajate seas vastasseisu ning nõuti et teos tuleb maha võtta.

...oli nagu tõeline selline kogemus, et nüüdiskunst ja kunstnikud siis pidid enda töö eest seisma ja siis see tekitas sellise nagu dialoogi omavahel ja lausa konflikti... (Anu)

Lisaks on mitmed kunstiõpetajad näidetena toonud välja skulptuuride valmistamist. Seda erinevates tehnikates, nii paberist, makroflexist, savist ning ka leidmaterjalidest.

...mul on valikus 15 maali kunstiajaloost ja siis nad valivad ühe sealt, nad uurivad kunstnikku ja tema teiste tööde kohta, et hiljem esitlevad teistele. Ja siis nad teevad selle maali nagu vormiliselt, ruumiliselt. [...] nad võivad ise valida [...] õmblevad mingi pehme skulptuuri, või nad painutavad traadist ja katavad papjeemaššeeaga vms. (Jaana)

Kirjeldati ka põnevaid disainiülesandeid. Üks õpetaja rääkis et tegid õpilastega kaasaegset tooli.

Vaatasime [...] tipp-disainerite asju [...], siis teevad sellise tööjoonise, kõik materjalid kirjeldavad, funktsioonid [...] peavad ise vaated tegema nendest lisadest [...] no selline nõ tööleht, kust siis disainer võibolla saaks idee võtta ja tootmisesse panna. (Silvi)

Üks kunstiõpetaja valmistab oma õpilastega Pixilatsioonid ja portfooliost oli näha, et need on hästi õnnestunud ja seda lausa kolmes erinevas koolis. Mitmed õpetajad on teinud oma õpilastega videoid. Üks kirjeldas, et proovis teha *performancet*, jagades õpilased gruppidesse, kuid see ebaõnnestus ja kukkus välja nagu näitemäng. Lisaks on tehtud animatsioone ja õpetatud arvutigraafikat vabavaraliste arvutiprogrammiga Photobie.

Suureformaadilisi töid ja graffiteid ning tänavakunsti oli teinud paar õpetajat. Need on paraku aja- ja materjalikulukamad ning mõnikord on vaja leida neile eraldi koht ruumist väljas.

...kui me seal Telliskivis olime ära käinud [...] siis me võtsime oma kooli hoovi sellised suured puidust hoiukastid ja siis tegime enda loomingu sinna peale spray värvidega. [...] terviklik õppetsükkel, selles mõttes et uurisime, nägime, vaatasime ja siis tegime ise. (Anu)

Ühe õpetaja näited jäid siiski klassikalisteks- figuurijoonistused, portree, liikumise kujutamine, perspektiiv, värviõpetus. Huvitavama tööna tõi ta välja kahemõõtmelisest dimensioonist kolmemõõtmelisse dimensiooni mineku, mida nimetas silmapetteks ja õpilastele suurt rõõmu tekitavaks ülesandeks. Aga positiivne on see, et nii sügisel kui kevadel toimuvad kunstitunnid värskes õhus koolimaja ümbruses, mis on tore, vaheldusrikas ja vajalik, kuid mida paljudes koolides ei võimaldata.

Kui võrrelda intervjueeritavate kunstiõpetajaks saamise lugu nende nüüdiskunsti õpetamisega näidetega, võib järeldada, et õpetajad, kes polnud õppinud kunstiõpetajaks, olid oma tundides väga loomingulised, julgete ideedega ning loovad. Ja kaks intervjueeritavat, kes olid saanud vastava hariduse ning pidasid ka vajalikuks nüüdiskunsti õpetamist, ei toonud välja ühtegi näidet oma tundidest selle jutu kinnituseks.

5. ARUTELU

Käesoleva magistr töö eesmärk oli välja selgitada, millised on kunstiõpetajate arusaamad nüüdiskunstist ja selle õpetamise vajalikkusest põhikooli III kooliastmes. Uuringu eesmärgi täitmiseks otsiti vastuseid uurimisküsimustele, millised on kunstiõpetajate arusaamad nüüdiskunstist, milline on nüüdiskunsti õpetamise osatähtsus üldhariduskooli III kooliastmes ja kuidas ja milliseid meetodeid kunstiõpetajad kasutavad nüüdiskunsti õpetamiseks?

Uurimusest selgus et kunstiõpetajatest pooled mõistavad nüüdiskunsti olemust erinevalt ja peavad kaasaegset kunsti ja nüüdiskunsti sünonüümideks. Intervjueeritavate teadmised nende terminite ajaskaalast on tagasihoidlikud, poolte vastanute teadmised kattuvad teoreetilises pooles väljatooduga. Seda, et kaasaegne kunst sai alguse peale teist maailmasõda teadis 4 õpetajat ja üks neist (Meelike) lisas et hea on eristada kaasaegset kunsti „-ist” lõpuliste kunstisuundade järgi (kubism, sürrealism, abstraktsionism jne). Nüüdiskunst tähendab enamike küsitlute jaoks kunsti, mida tehakse nüüd ja praegu, kus on kasutusel uued meediumid: video, foto, *performed* ja installatsioonid.

Uurimistulemused näitasid, et nüüdiskunsti õpetamist pidasid vajalikuks küsitletutest seitse õpetajat ja üks (Mirjam) tunnistas ausalt, et ta ei pea seda nii oluliseks ning lisas, et on valikuid teinud oma eelistuste järgi. Teinegi õpetaja mainis, et talle meeldib õpetada seda, mis endale meeldib ja ta ei tahaks õpetada midagi, mis ainult õpilastele huvitav tundub.

Uuringus osalevad kinnitasid, et kolmas kooliaste on nüüdiskunsti õpetamiseks parim aeg, kuna õpilased on avatumad ja vastuvõtlikumad kõige uue suhtes. Nüüdiskunsti õpetamist peeti oluliseks ka seetõttu, et kui teemat III kooliastmes õpetada, oskavad nad seda vanemaks saades rohkem hinnata ja paremini mõista.

Uurimistulemused näitasid, et kunstiõpetajatel on head võimalused nüüdiskunsti õpetamiseks loodud, see tähendab et kaheksast kuus õpetajat kasutavad oma igapäevatoos dataprojektorit, kust näitavad õpilastele pilte, esitlusi ning videoid. Kolm õpetajat kasutavad oma töös ka tahvel- või sülearvuteid ning õpetavad animatsioonide, videote või pixellatsioonide tegemist ning üks õpetaja ka fototöötlemise programmi Fotoby.

Kõik küsitletud pidasid kunstinäituste külastamist koos õpilastega väga oluliseks, kuid vaid kahel on õnnestunud seal käia. Samapalju väärtustasid nad ka ise õpetajana näitustel käimist. Kuid kahjuks nii mitmedki tunnistasid ajanappust ja et näitusi peaks külastama tihedamini. Toodi ka näiteid, et kui ise end harida ja kaasaegse kunstiga kurssi viia, on julgem ja lihtsam ka õpilastele seda õpetada. Uuringu käigus tekkinud arutelud viisid ideeni kunstnike kaasamiseks kooliellu oma elust ja loomingust rääkima. Uuritavad pidasid seda suurepäraseks võimaluseks, mis võtaks vähem ajaressursse ja raha, vastu aga annaks enamatele õpilastele võimaluse ennast kunstiga kurssi viia. Et selline koostöö sujuvam oleks, annaks palju juurde andmebaas, kuhu on ennast üles andnud sellisest tegevusest huvitatud kunstnikud ning kust õpetajatel oleks kergem infot leida. Sellekohase andmebaasi idee sai palju kiidusõnu ning vajaks elluvijjat. Praegusel hetkel sellist andmebaasi Eestis teadaolevalt pole. Kuid üksikuid projekte on tehtud küll. Varem on MTÜ Huulhein viinud läbi projekti „Kunstnikud kooli“, kuid see toimis vaid Võrumaal ja lõpetas tegevuse umbes viis aastat tagasi. Jana Huul omaltpoolt annaks selle kellelegi üle, et see taas käivitada.

Uurimistöö kõige suuremaks miinuseks peab autor piiratut valimit. Kuigi sai kirjutatud väga paljudele kunstiõpetajatele erinevates Eestimaa nurkades, olid intervjuuga nõus vaid vähesed. Selle tõttu ei saa tulemuste kohapealt teha üldistavaid järeldusi. Kuna autor soovis teada saada, kuidas kunstiõpetajad nüüdiskunsti mõistavad ja seda õpetavad, ilma et intervjueeritavad saaksid eelnevalt ennast teemaga kurssi viia, ei oleks siin olnud võimalust ka küsitletute saatmisel. Kuid seda teemat tasub kindlasti edasi uurida, et saada teada üleüldine olukord Eestis.

Kokkuvõtteks võiks öelda, et kuna kunstitunde on vähe, tuleks ära kasutada sellest maksimum. Selleks, et seda teha, peab eelkõige õpetaja olema pädev ja erinevate teemadega hästi kursis. Tal peavad olema head planeerimise oskused ja ideaalis peaks ta valdama ka IT lahendusi ja erinevaid tehnoloogiaid. Selleks aga vajavad õpetajad täiendkoolitusi, kursuseid, kokkusaamisi ja võimalusi oma teadmiseid teineteisega jagada. Ka ülikooli õpingutelt oodatakse nüüdiskunsti alaste teadmiste saamist. Kuna kunstiõpetajate arusaamad nüüdiskunstist olid erinevad ning selle õpetamises põhikooli III kooliastmes on puudujääke, tuleks neile selliseid võimalusi pakkuda. Lisaks võiksid ka kunstimuuseumid ja galeriid teha koostööd koolidega, pakkudes tasuta õppeprogramme, mille tulemusena suureneks nende inimeste osakaal, kes mõistavad kunsti ja käivad ka täiskasvanuna kunstinäitustel ja muuseumites. Ainult nii saame me anda õpilastele haridust mis vastaks Põhikooli riiklikule õppekavale.

VIIDATUD ALLIKAD

1. Adejumo, C.O. 2015. Five Ways to Improve the Teaching and Understanding of Art in the Schools. *Art Education*, 55:5, 6-11
2. Ainevaldkond "Kunstiained". Vabariigi Valitsuse 6. jaanuari 2011. a määrus nr 1 "Põhikooli riiklik õppekava" Lisa 6. RT I, 14.01.2011, 1.9 lk 7
<https://www.riigiteataja.ee/akti/isa/1140/2201/8008/1m%20lisa6.pdf> (11.04.2020)
3. Allsalu, V. (s.a.). Kunstikümblus tormisel merel. Innove õppekavad.
<https://opekava.innove.ee/kunstikumblus-tormisel-merel/> (11.04.2020).
4. Alumäe, T., Tilk, O., Asadullah. 2018 Advanced Rich Transcription System for Estonian Speech. *Baltic HLT*.
5. Ching, C. L. T. 2015. Teaching Contemporary Art in Primary Schools. *Athens Journal of Humanities & Arts - Volume 2, Issue 2* – Pages 95-110
6. Cumming, R. 2007. *Kunst. Silmaringi teatmik*. Tallinn: Kirjastus Varrak.
7. Eesti elukestva õppe strateegia 2020.
<https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf> (09.04.2020).
8. Eesti Kunstiakadeemia 2017. *Kunstiteadus ja visuaalkultuuri uuringud*.
https://drive.google.com/file/d/1v3JEq7s9oYjiSOvHxUiSUQt1usuX_-zj/view
(11.04.2020)

9. Eesti Õigekeelsussõnaraamat. [ÕS] EKI.2018. Eesti Keele Sihtasutus. Tallinn. <https://www.eki.ee/dict/qs/index.cgi?Q=n%C3%BC%C3%BCdiskunst&F=M> (11.04.2020).
10. Flick, U. 2006. An introduction to qualitative research (3rd ed.). Los Angeles etc.: SAGE Publications.
11. Gibb, G. R. 2011. Types of Interviews.
<https://www.youtube.com/watch?v=SWCh1RhYT-g> (10.04.2020)
12. Hirsijärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2010. Uuri ja kirjuta. Tallinn: Medicina
13. Juurak, R. 2017. Miks nüüdiskunst noori ei kõneta. Õpetajate Leht.
<https://opleht.ee/2017/11/miks-nuudiskunst-noori-ei-koneta/> (11.04.2020).
14. Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus. 2019. „Kunstnikud koolidesse” lõpetab: projektist sai osa ligi 1800 õpilast.
<https://cca.ee/uudised/kunstnikud-koolidesse-lopetab-projektist-sai-osa-ligi-1800-opilast> (10.05.2020)
15. Kaldma, G-K. 2016. Tartu kunstnike ja kunstiõpetajate ootused ja arvamused koostööle üldhariduskooli kunstihariduses. [Magistritöö]. Tartu Ülikool. Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond. Kultuuriteaduste ja Kunstide Instituut. Tartu.
16. Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. 2015. Kvalitatiivne sisuanalüüs. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. Tartu Ülikool. <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys> (19.03.2020).
17. Kunstiõpetus põhikoolis. Õppeprotsesside kirjeldused. Õppekava infoportaal Innove.
<http://oppekava.innove.ee/oppeprotsesside-kirjeldused/kunstiained/> (13.04.2020).
18. Kvale, S. 1996. Interviews: An Introduction to Qualitative Research Interviewing. Thousand Oaks California: Sage

19. Köster, A. 2013. Tea. Mõtlet. Loo. Õppeprotsess gümnaasiumi kunstitunnis. *Seoseid loov kunstiharidus*, 15–20. Tallinn: Sally Stúdio. https://seoseidloovkunstiharidus.files.wordpress.com/2012/10/sl_kunstiharidus.pdf (04.04.2020).
20. Laanemäe, K., Levtsenkova, J., Lüsi, A., Purre, A. 2008. Kunstiõpik 7.-9.klassile. 2.osa. Muutuv kunst. Vormimängud. Multimeedia. Tartu: As Atlex
21. Laherand, M-L. 2008. Kvalitatiivne uurimisviis. OÜ Infotrükk.
22. MTÜ Huulhein koduleht. <https://huulhein.wixsite.com/huulhein/kunstnikud-kooli> (12.04.2020).
23. Nevanen, S., Juvonen, A., & Ruismäki, H. 2011. Art Education as Multiprofessional Collaboration. *International Journal of Education & the Arts*, 13(1), 11–16.
24. Paas, P. 2007. Kunstiõpetuse õpetajate arusaamad kunstiõpetuse eesmärkidest ja sisust. [Magistritöö]. Tartu Ülikool. Tartu Ülikooli Haridusteaduskond. Tartu.
25. Parijõgi, M. 2017. Hea kunstiõpetus on nagu liim. Õpetajate Leht. <https://opleht.ee/2017/06/hea-kunstiõpetus-on-nagu-liim/> (11.04.2020).
26. Pöldre, A. 2018. Kunst on vahend, mille kaudu inimene areneb. Õpetajate Leht. <https://opleht.ee/2018/11/kunst-on-vahend-mille-kaudu-inimene-areneb/> (04.04.2020).
27. Randmann-Mihkla, Tiiu (s.a). Kunstiabi. <https://kunstiabi.weebly.com/> (10.04.2020).
28. Sobolev, M. 2004. Kuidas õpetada kaasaegset kunsti. Õpetajate Leht. <https://haridus.opleht.ee/Arhiiv/092004/lugu5.pdf> (20.03.2020).

29. Soobi, A. 2018. Kuidas selgitada nüüdiskunsti. Õpetajate Leht. <https://opleht.ee/2018/11/kuidas-selgitada-nuudiskunsti/> (20.03.2020).
30. Tamm, M. 2013. Kaasaegne kunst ja tema publik. Postimees. <https://kultuur.postimees.ee/1102722/marek-tamm-kaasaegne-kunst-ja-tema-publik> (13.04.2020).
31. Vahter, E. 2016. Looking for a Possible Framework to Teach Contemporary Art in Primary School. *The International Journal of Art & Design Education*, DOI:10.1111/jade.12046
32. Varblane, R. 2007. Kaasaegne kunstiõpetus, üks praegusesse ülevisualiseeritud maailma. Sirp. <https://www.sirp.ee/s1-artiklid/c6-kunst/kaasaegne-kunsti-petus-uks-praegusesse-levisualiseeritud-maailma/> (12.04.2020).
33. Venäläinen, P. 2012. Contemporary art as a learning experience. The 5th Intercultural Arts Education Conference: Design Learning. *Procedia- Social and Behavioral Sciences* 45 457-465
34. Vihterpal, L.K. 2018. Kunst ja visuaalkultuur 20.-21. sajandil. <https://e-koolikott.ee/kogumik/18672-Kunst-ja-visuaalkultuur-20-ja-21-sajandil> (11.04.2020).
35. Viirand, T. 1984. Kunstiraamat noortele. Tallinn. Kirjastus Kunst.
36. Viirpalu, P. (s.a.) Miks kunsti õppida. Loengukonspekt. Tartu Ülikool.
37. Õunapuu, L. 2014. Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. Tartu Ülikool

LISAD

Lisa 1. Intervjuu kava

Sissejuhatavad küsimused:

1. Kui vana Te olete?
2. Milline on Teie haridustase ja lõpetatud eriala?
3. Millise Ülikooli Te olete lõpetanud?
4. Kui pikk on Teie tööstaaž kunstiõpetajana töötamisel?
5. Millistele klassidele Te kunstitunde annate?
6. Mitu kunstitundi on Teil nädalas?
7. Kuidas Te kunstiõpetajaks saite? Palun rääkige oma õpetajaks saamise lugu.

Põhiosa küsimused

I Millised on õpetajate arusaamad nüüdiskunstist?

8. Mis on Teie jaoks kunst?
9. Millist kunsti ise kõige enam hindate?
10. Mida tähendab Teie jaoks nüüdiskunst?
11. Kuidas Te võrdlete nüüdiskunsti kaasaegse kunstiga? Mida tähendab Teie jaoks kaasaegne kunst? On neil vahet?

II Milline on nüüdiskunsti õpetamise osatähtsus üldhariduskooli III kooliastmes?

12. Mis on Teie arvates kunstiõpetuse kõige olulisem eesmärk põhikooli III kooliastmes?
13. Kas Te peate nüüdiskunsti õpetamist III kooliastmes oluliseks? Põhjendage miks?
14. Milline on Teie enda viimane kogemus nüüdiskunstiga?

III Kuidas ja millistel meetoditel õpetajad nüüdiskunsti õpetavad?

15. Kuidas ja millistel meetoditel Te nüüdiskunsti õpilastele tutvustate ja õpetate?

Kui ei õpeta, siis lisaküsimus:

Mida oleks võimalik teha, et kunstiõpetajad nüüdiskunsti teemat oma kunstitundides rohkem käsitleks?

16. Kas peate vajalikuks kunstinäitustel käimisest ning kas Teil on sellised võimalused?

17. Kuidas suhtute kunstnike kutsumist koolidesse oma kujunemisest ja loomingust rääkima?

18. Kirjeldage mõnda viimast ülesannet mida Te oma kunstitunnis õpilastega tegite ning mis on seotud nüüdiskunsti või kaasaegse kunstiga?

Lõpetuseks

19. Kas Te soovite veel midagi lisada, mida mina ei küsinud?

20. Kas ma võin Teiega vajadusel uuesti ühendust võtta, kui mul tekivad lisaküsimused?

Lisa 2. Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva magistritöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Lisa 3. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Gerly Rosenberg

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose
KUNSTIÕPETAJATE ARUSAAMAD NÜÜDISKUNSTIST JA SELLE ÕPETAMISE VAJALIKKUSEST ÜLDHARIDUSKOOLI III KOOLIASTME KUNSTITUNDIDES, mille juhendajateks on Piret Viirpalu MA ja Marvi Remmik PhD,
reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digiarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digiarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguste kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Gerly Rosenberg

27.04.2020